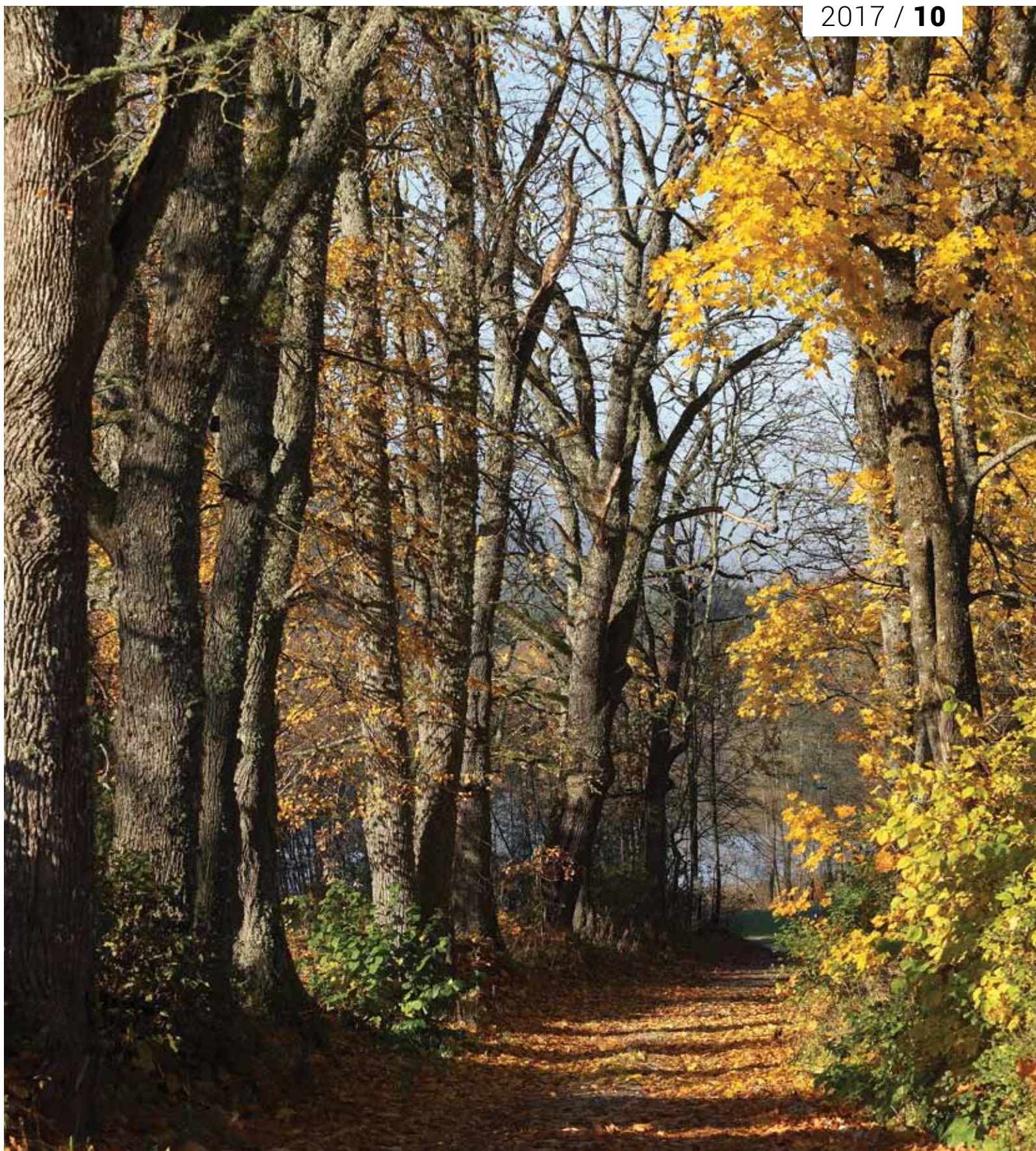

MŪSŲ GIRIOS

2017 / 10

STIHL®

+

AKCIJA!

Perkantiems STIHL motorinius pjūklus
dovanojame 2 pjovimo grandines.
Pasiūlymas galioja pažymėtiems pjūklams.
Daugiau informacijos apie akciją www.ginalas.lt.
Pasiūlymo laikas ribotas.

Galingi STIHL motoriniai pjūklai miškų ūkiui

STIHL motoriniai pjūklai atitinka visus tarptautinius standartus: naujausios technologijos, pagerintas valdymas, optimalus ergonomiškumas ir mažas svoris. Galingi tvirti ir jautrūs, sukurti įveikti bet kokį profesionalų iššūkį. Visiems miško darbams: medžiams pjauti, genėti arba skersuoti.

Firmų **STIHL** ir **VIKING** atstovė Lietuvoje – Mocevičiaus firma „Ginalas“,
Esperanto g. 26, Kazlų Rūda, tel. (8 343) 96 464
www.ginalas.lt

10 psl.

4 Kronika**6 Aktualijos**

- 6 Pasiūlyti Valstybinių miškų urėdijos filialų centrai

7 Mokymas

- 7 V. LYGIS, A. TEBĖRA
Kauno miškų ir aplinkos inžinerijos kolegija:
ištakos ir dabartis
- 10 Paminėtas kolegijos 90-metis
- 12 Jubiliejinėje „Sprendimų ratas 2017“ parodoje

14 Miškininkystė

- 14 R. ŽILINSKAS, V. LYGIS
Urbanizuotose teritorijose augančių medžių būklės
vertinimo aktualijos
- 16 G. VISALGA
Kelminio eglės puvinio paplitimas ir žala Lietuvos eglynuose
- 18 B. GRIGALIŪNAITĖ, A. MATELIS, D. BUROKIENĖ
Tuopas (*Populus spp.*) pažeidžiantys grybai ir kenkėjai
- 20 A. RUTKAUSKAS
Miškotvarkos veteranui Pranciškui Girčiui – 100 metų

- 22 A. RUTKAUSKAS
Apžvelgta Lietuvos miškotvarkos raida

- 23 V. VASILIAUSKAS
Šalies miškų daktaras

26 Profsajungų veikla

- 26 I. RUGINIENĖ
LMPF kreipėsi į Administracinį teismą
- 28 Naujas techninis sprendimas – žingsnis tobulybės link

30 Medžioklė

- 30 L. BALČIAUSKAS
Neprofesionalusis mokslas: ne vien stambiųjų plėšrūnų
apskaitos

33 Miškas ir visuomenė**34 Išėję negrįžti****35 Naujos pareigos****36 Laisvą minutę****37 Datos****38 Gamtos kalendorius****Mielas skaitytojau,**

Primename, kad prasidėjo žurnalo „MŪSŲ GIRIOS“ prenumerata 2018 metams.

Žurnalą galite užsiprenumeruoti leidinio internetiniame puslapyje **www.musu-girios.lt**, parašę žinutę el. paštu **info@musu-girios.lt**, visuose „Lietuvos pašto“ skyriuose arba tiesiog paskambinę į redakciją **tel. 8-5 2752047**.

Prenumeratos kaina:

- mėnesiui (su pristatymu ir PVM): **3,10 EUR**, metams – **37,20 EUR**;
- su nuolaida mėnesiui (studentams, pensininkams, neįgaliesiems) – **2,05 EUR**, metams – **24,60 EUR**.

Žurnalo indeksas – **5057**, su nuolaida – **5058**.

LIETUVOS MIŠKININKŲ SAJUNGOS ŽURNALAS

Leidžiamas nuo 1929 metų birželio
Indeksas 5057, su nuolaida – 5058
2017 m. spalio Nr. 10 (834)

ISSN 1392-6829

LEIDĖJAS

Viešoji įstaiga „Mūsų girios“

Vytenio g. 50-312,

03229 Vilnius

Tel. 8 5 2752047

El. paštas info@musu-girios.lt

www.musu-girios.lt

Įmonės kodas 125302897

PVM mokėtojo kodas LT 253028917

A/S LT887044060001501044

AB SEB bankas

REDAKcinė KOLEGIJA

Edmundas Bartkevičius (pirmininkas),

Marius Aleinikovas,

Marijonas Bernotavičius,

Raimondas Juzikis,

Antanas Kilčiauskas,

Andrius Kuliešis,

Eglė Mankevičienė,

Rimantas Prūsaitis,

Edvardas Riepšas,

Albinas Tebėra,

Valdas Vaičiūnas

REDAKCIJA

Direktorius – vyr. redaktorius

Rimondas Vasiliauskas

tel. 8 5 2752047,

mob. tel. 8 687 10616;

el. paštas rimondas.v@musu-girios.lt

Atsakingasis redaktorius

Vaclovas Trepėnaitis

tel. 8 5 2752047,

mob. tel. 8 687 10614;

el. paštas vaclovas.t@musu-girios.lt

Dizainerė – maketuotoja

Jūratė Kemeklytė Bagdonienė

Spausdino AB „Spauda“

Laisvės pr. 60, 05120 Vilnius

www.spauda.com

Tiražas 2000 egz.

Kaina 3,10 €

su nuolaida 2,05 €

„Mūsų Girios“ (Our Forests) magazine

Editor-in-chief R. Vasiliauskas

Vytenio 50-312, LT-03229 Vilnius, Lithuania

Redakcijos ir autorių nuomonė ne visada sutampa.

Už reklamos turinį redakcija neatsako.

„Mūsų giriose“ išspausdintus straipsnius

ar jų dalis perspausdinti galima tik gavus raštišką

redakcijos sutikimą ir su šaltinio nuoroda.

Redakcija pasilieka teisę redaguoti straipsnius.

Rugsėjo 29 d. Valstybiniame miškotvarkos institute pažymėtas lietuviškos miškotvarkos ištakų 95-metis, prisiminta istorinė praeitis, apžvelgti atlikti darbai, tolesnės miškų tvarkymo perspektyvos (*plačiau – 22 p.*).

Rugsėjo 30 d. – spalio 1 d. daugelyje Europos šalių, tarp jų ir Lietuvoje, organizuotos rudinės paukščių palydos. Visus gautus paukščių stebėjimo duomenis Lietuvos ornitologų draugija perduos Europos paukščių stebėtojų koordinaciniam centrui. Europoje tokios sparnuočių palydos rengiamos nuo 1993 m., jas koordinuoja tarptautinė paukščių apsaugos organizaciją asociacija „BirdLife International“.

Spalio 1-5 d. LAMMC Miškų instituto Miško augalų biotechnologijų laboratorijos mokslininkai dr. Sigutė Kuusienė ir dr. Jonas Žiauka dalyvavo tarptautinėje konferencijoje „Conservation of Forest Genetic Resources“, kuri vyko Gomelyje, Baltarusijos miškų institute.

Spalio 2-5 d. Lenkijos miško tyrimų institutas ir Pilos valstybinių miškų regioninė direkcija organizavo Valčos (*Walcz*) vietovėje kasmetinę konferenciją miško sanitarinės apsaugos specialistams. Į ją pakviesti miškų sanitarijos specialistai ir iš Lietuvos (dalyvavo Valstybinės miškų tarnybos direktorius Paulius Zolubas, šios tarnybos Miško sanitarinės apsaugos skyriaus vedėjas Virgilijus Vasiliauskas ir vyriausiasis specialistas Rytis Dubickas). Konferencija kasmet rengiama vis kitame Lenkijos gamtiniame regione.

Spalio 4 d. LR Vyriausybė nutarė Telšių rajono Degaičių parką įrašyti į valstybinės reikšmės parkų sąrašą. Šio dendrologinio parko želdinių inventorizavimo 2012 m. duomenimis, čia auga per 250 rūšių, porūšių, atmainų ar formų medžių ir krūmų. 1986 m. parkas priskirtas vietinės reikšmės gamtos paminklams.

Spalio 5 d. Švedijos ambasados iniciatyva Vilniuje surengta konferencija apie Švedijos ir Lietuvos miškininkystę. Konferencijos dalyvis pasveikino Švedijos ambasadorę Lietuvoje Maria Christina Lundqvist bei buvęs Švedijos vyriausybės Ministras Pirmininkas Göran Persson. Aplinkos ministras Kęstutis Navickas pristatė pradėtą valstybinių miškų valdymo pertvarką, būsimos valstybės įmonės „Valstybinių miškų urėdija“ struktūrą ir veiklą.

Spalio 5-6 d. Aplinkos ministerija surengė aplinkos ir gyvūnijų apsauga besidomintiems žurnalistams pažintinę išvyką į Ventės rago ornitologinę stotį ir Kuršių nerijos nacionalinį parką, kur jie supažindinti su paukščių žieda-

vimu, didžiųjų kormoranų kolonijos keliamomis problemomis Juodkrantės sengirėje, nerioje vykdomais gamtosauuginiais darbais.

Spalio 5-7 d. Kaune, ASU vyko 10-oji tarptautinė miško, medžioklės ir gyvulininkystės technologijų paroda „Sprendimų ratas – 2017“.

Spalio 6 d. LAMMC Miškų institute surengta konferencija „Augalų introdukcija, dendrologija ir selekcija Lietuvoje“, skirta miškininko, dendrologo ir selekcininko Stasio Tuminausko 100-sioms gimimo metinėms pažymėti.

Spalio 9-13 d. Europos miškų valdytojus ir savininkus vienijančios organizacijos CEPE, Copa, Cogeca bei EUSTAFOR kvietė prasmingai paminėti 4-ąją Europos miškų savaitę, kurios tema „Miškai, mūsų bendras gėris“. Oficialus minėjimas surengtas Varšuvoje, kur tomis dienomis vyko tarptautinė konferencija „Las 2017“. Pirmą kartą Europos miškų savaitę Jungtinių Tautų maisto ir žemės ūkio organizacijos ir JT Europos ekonominės komisijos iniciatyva buvo surengta 2008 m.

Spalio 10 d. Šiaulių miškų urėdijoje surengtas Miškotvarkos mokslinės-techninės tarybos posėdis. Jame dalyvavo šios tarybos nariai, vidinės miškotvarkos projektų recenzantai bei Joniškio, Kuršėnų, Mažeikių, Šiaulių, Tytuvėnų, Kretingos, Rietavo, Telšių, Tauragės miškų urėdijų atstovai. Posėdyje padaryti pranešimai: apie miško išteklių rodiklį kaitą (2007-2016 m.) ir planuojamas metines miško naudojimo apimtis 2017-2026 m. Joniškio, Kuršėnų, Mažeikių, Šiaulių ir Tytuvėnų miškų urėdijose; apie brandžių medynų atrankinės inventorizacijos rezultatus Kretingos, Rietavo ir Telšių miškų urėdijose; dėl specialiųjų miško kirtimų apimčių Kretingos miškų urėdijos valdomuose Kuršių nerijos nacionalinio parko miškuose 2017-2022 m. laikotarpiui; taip pat aptarti einamieji klausimai – Miško kirtimų taisyklių keitimas, sklypinės miškų inventorizacijos, taikant nepertraukiamumo principus, patirtis Tauragės miškų urėdijoje.

Spalio 10 d. Ukmergės miškų urėdijoje vykusiame pasitarime miškų urėdijų specialistams pristatytas fotogrametrinio apvaliosios medienos matavimo metodo programos atnaujinimas ir bene svarbiausia naujovė – automatinis matuojamos medienos rietuvės kontūro nustatymas. Naujoje programos versijoje rietuvės paviršius aptinkamas automatiškai ir aplink šį paviršių nubrėžiami kontūrai. Dėl šios funkcijos išvengiama subjektyvių medienos matavimo klaidų iš naudotojo pusės.

Kitas laukiamas atnaujinimas – mobiliosios aplikacijos gautų medienos matavimo duomenų importavimas į miškų urėdijų buhalterinę programą „Miško skaita“.

Spalio 10-11 d. Ukmergės miškų urėdijoje taip pat organizuoti kursai privačių miškų savininkams, ūkininkams miškininkystės ir biokuro ruošos klausimais, įgyvendinant programą „Atsinaujinantys energijos ištekliai – bioenergijos potencialas ir biomasės gamyba miško ūkyje“.

Spalio 11 d. Vilniuje, VSTT Nacionaliniame lankytojų centre surengta diskusijų konferencija „Didysis kormoranas Lietuvoje. Aktualijos ir sprendimai“. Aptartas kormoranų teisinis statusas Lietuvoje, jų daroma žala miškams ir žuvininkystei, poveikis aplinkai, plitimas ir taikomos gausos reguliavimo priemonės.

Spalio 11 d. Latvijoje, Jelgavoje vyko konferencija „Medžių augimo sąlygų pagerinimo galimybės“, kurioje dalyvavo LAMMC Miškų instituto vyriausiasis mokslo darbuotojas dr. Kęstutis Armolaitis.

Spalio 12 d. Girionyse, KMAI kolegijoje surengta tarptautinė mokslinė konferencija „Miškininkystė, kraštotvarka ir aplinkos inžinerija šiandien ir istorinėje perspektyvoje“, skirta kolegijos ištakų 90-mečiui paminėti. Pranešimus skaitė Suomijos, Ukrainos, Lietuvos aukštųjų mokyklų, Miškų instituto atstovai.

Nuo spalio 15 d. prasidėjus aktyviam medžioklės sezonui tikimasi, kad medžioklės varant padės reguliuoti šernų gausą, kuriuos medžioti leidžiama visus metus. Per praėjusį medžioklės sezoną Lietuvoje sumedžioti 32624 šernai. Apskaitos duomenimis, šių metų žiemos pabaigoje buvo 19141 šernas arba 23047-iais mažiau nei 2016 metais.

Spalio 15 d. prasidėjęs vilkų medžioklės sezonas truks iki 2018 m. balandžio 1 d. Per 2017-2018 m. medžioklės sezoną leista sumedžioti 60 vilkų. Nuo spalio 15 d. iki kitų metų balandžio 1 d. galima medžioti ir šaikalus. Visus metus galima medžioti lapas, mangutus, kanadines audines, paprastuosius meškėnus, nutrijas ir ondatras.

Spalio 19 d. Lietuvos miško savininkų asociacijos delegacija susitiko su aplinkos ministru Kęstučiu Navicku aptarti miškų savininkams aktualių klausimų, kurie Aplinkos ministerijai susikonsultavus į miškų urėdijų reformą buvo atidėlioti vėlesniam laikui.

Spalio 19 d. Nacionalinė mokėjimų agentūra surengė apskritojo stalo diskusiją, kurioje aptartos miškininkystės plėtrai šiemet rinktos paraiškos ES paramai gauti.

Spalio 20 d. Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos Nacionaliniame lankytojų centre vyko 2017 metų Lietuvos medžio atrankos konkurso finalas. Šių metų Lietuvos medžio rinkimuose dalyvavo 12 medžių: Adamavo, Buivyno, Grybiškių, Gudlaukio ąžuolas, Elmės šešiakamienis ąžuolas, Papilės penkiolikamienis ir Meškėnų liepos, Veisiejų ir Raganos uosiai, Raganų eglė, Medaus obelis, Aukštadvario kaštonas. Metų medžiu išrinkta Rambyno RP teritorijoje auganti daugiakamienis Raganų eglė, kuri 2018 m. atstovaus mūsų šaliai Europos metų medžio konkurse.

Spalio 22-23 d. Lietuvoje surengtas Europos gamtos apsaugos agentūrų vadovų susitikimas. Pagrindinė tema – saugomų teritorijų ir „Natura 2000“ tinklo valdymas. Prasidėjęs spalio 22 d. Vilniuje, Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos Nacionaliniame lankytojų centre, susitikimas spalio 23 d. persikėlė į Dzūkijos nacionalinį parką, Marcinkonis. Svečiai lankėsi Čepkelių valstybiniame gamtiniame rezervate, susipažino su tvarkomomis „Natura 2000“ tinklo teritorijomis Stėgaluose. Tokie susitikimai rengiami 2 kartus per metus įvairiose Europos valstybėse.

Spalio 23 d. Kaune vyko nepriklausomų medienos matuotojų atestavimo posėdis.

Spalio 26 d. aplinkos viceministro pareigas pradėjo eiti Dalius Krinickas, prieš tai vadovavęs Aplinkos ministerijos Atliekų departamentui. Jis yra atsakingas už atliekų tvarkymo, vandenų ir taršos prevencijos sektorius.

Spalio 27 d. surengti antri Aplinkos ministerijos organizuojami nemokami nuotoliniai mokymai miškų savininkams apie miško ugdymo kirtimus.

➤ Valstybinis miškotvarkos institutas skelbė keturių nepriklausomų valdybos narių, turinčių skirtingas kompetencijas (finansų, strateginio valdymo, vadybos/įmonių valdysenos ir miškininkystės arba miškotvarkos) atranką. Kandidatai turėjo atitikti nustatytus kompetencijos reikalavimus ir nepriklausomumo kriterijus. Valdybos nario kadencija – 4 metai. Dokumentai atrankai į pradedamą formuoti Valstybinių miškų urėdijos valdybą buvo priimami iki spalio 19 d.

Valstybinis miškotvarkos institutas taip pat paskelbė atranką būsimos Valstybinių miškų urėdijos direktoriaus pareigoms užimti. Kandidatai turi atitikti nustatytus kompetencijos reikalavimus ir pateikti įmonės veiklos programą. Šios įmonės vadovo kadencija – 5 metai. Dokumentai atrankai buvo priimami iki lapkričio 2 d. Valstybės tarnybos departamento portale.

➤ Dėl liūčių LR Vyriausybės 2017 m. spalio 4 d. nutarimu Nr. 781 „Dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo“ visoje šalyje buvo paskelbta ekstremali situacija. Neįprastai didelis kritulių kiekis rudenį sutrikdė ir miškų urėdijų veiklą. Todėl Generalinė miškų urėdija raštu kreipėsi į miškų urėdijas, ragindama imtis priemonių, kad sutartinių išpareigojimų vykdymas tais atvejais, kai jis neįmanomas dėl nenugalimos jėgos (force majeure) aplinkybių, būtų atidėtas.

➤ Spalio mėn. Lietuvoje lankėsi Gruzijos miškininkų ir aplinkosaugininkų delegacija. Tai jau antrasis jų pažintinis vizitas, vykdamas ES finansuojamą ir Aplinkos ministerijos kartu su partneriais įgyvendinamą Dvynių programos projektą „Tvaraus miškų valdymo stiprinimas Gruzijoje“. Per susitikimus Valstybinėje miškų tarnyboje, Vilniaus regiono aplinkos apsaugos departamente svečiams pristatyta mūsų geroji patirtis saugant gamtą ir miškus. Panevėžio miškų urėdijoje svečiai susipažino, kaip praktiškai vykdoma valstybinių miškų apsauga, pabuvojo Pašilių stumbryne. Vizito rezultatai aptarti AM Gamtos apsaugos ir miškų departamente.

➤ Valstybinė miškų tarnyba parengė Šilutės rajono ir Panevėžio miesto savivaldybės valstybinės reikšmės miškų plotų schemos pakeitimo projektus; **lapkričio 9 d.** viešas projekto svarstymas vyks Šilutės rajono savivaldybėje, **lapkričio 10 d.** – Panevėžio miesto savivaldybėje.

➤ Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejaus Paukščių žiedavimo centro duomenimis, Izraelyje, Magen Michel žuvininkystės tvenkiniuose aptiktas Lietuvoje žieduotas juodasis gandras. Šio paukščio amžius – apie 13 metų ir 5 mėn. Jis, dar neskraidantis jauniklis, 2004 m. birželio 14 d. Prienų r., Vėžiongirėje buvo paženklintas žiedu „LITHUANIA 5111“. Šis juodasis gandras tuose pačiuose tvenkiniuose Izraelyje buvo aptiktas ir 2010 m. gruodžio 15 d.

Pasiūlyti Valstybinių miškų urėdijos filialų centrai

Ateinančių metų sausį, užbaigus 42 miškų urėdijų prijungimo prie Valstybinio miškotvarkos instituto procesą ir suformavus naują valstybės valdomą įmonę Valstybinių miškų urėdiją, prasidės kitas šios institucinės pertvarkos etapas – miškų ūkio veiklos optimizavimas įmonės viduje. Šio etapo metu per 2018 m. numatoma sumažinti įmonės filialų skaičių nuo 42 iki 26.

„Karštas diskusijas visuomenėje jau dabar kelia klausimas, kur bus tų 26 filialų centrai. Tais atvejais, kai filialai bus formuojami atskirų didesniųjų miškų urėdijų pagrindu, centrus siūloma palikti tose pačiose vietose, kur yra dabartinių miškų urėdijų centrai, – aiškina aplinkos viceministras Martynas Norbutas. – Sudėtingesnis klausimas bus formuojant į filialus sujungiant 2-3 dabartines miškų urėdijas. Čia galutinis atsakymas paaiškės jau kitąmet, kai Valstybinių miškų urėdijos valdyba priims atitinkamus sprendimus“.

Aplinkos ministerija, kaip visos šios institucinės pertvarkos iniciatorius ir pagrindinis organizatorius, taip pat turi savo pasiūlymus dėl tinkamiausių vietų šiems centrums parinkimo. Šie pasiūlymai dėl Valstybinių miškų urėdijos filialų centrų po įmonės veiklos optimizavimo parengti kompleksiskai įvertinus daugumą kriterijų:

- specialusis statusas (mokomoji, eksperimentinė urėdija ir pan.) ir tam turima infrastruktūra;
- tinkamumas centrui regioninės politikos įgyvendinimo požiūriu;
- materialinė bazė (administracinio pastato būklė ir miškų ūkio technikos saugojimui/priežiūrai/remontui turimas nekilnojamasis turtas);
- atstumas iki girininkijų;
- urėdijos/filialo valdomų valstybinės reikšmės miškų plotas;
- miško kirtimų apimtis;
- ilgalaikis turtas;
- nuosavas kapitalas.

Šių kriterijų svoris nėra vienodas: vieni jų svarbesni pačiai miškų ūkio veiklai racionaliau organizuoti, kiti – bendrajai šalies politikai įgyvendinti. Atitinkamai, formuluojant pasiūlymus ir buvo ieškoma balanso bei žvelgiama ne vien siaurai iš miškų ūkio organizavimo perspektyvos.

Pridedamoje lentelėje ir schemeje galima detaliau susipažinti su Aplinkos ministerijos siūlymais dėl kiekvieno iš būsimųjų 26 filialų centrų vietų.

AM inf.

Aplinkos ministerijos siūloma
VĮ Valstybinių miškų urėdijos
26 filialų išdėstymo schema ir jų centrai
po veiklos optimizavimo (2019 m. pradžioje)

Nr. filialų išdėstymo schemeje	Miškų urėdijos (filialai) po sujungimo 2018 m. pradžioje	Siūlomas filialo centras po optimizavimo (2019 m. pradžioje)
1	Kretingos	Kretingos
2	Mažeikių	Mažeikių
3	Joniškio	Joniškio
4	Pakruojo	Pakruojo
5	Biržų	Biržų
6	Rokiškio	Rokiškio
7	Kupiškio	Kupiškio
8	Rietavo	Telšų
9	Telšų	Telšų
10	Siaulių	Kuršių
11	Kuršių	Kuršių
12	Panevėžio	Panevėžio
13	Anykščių	Anykščių
14	Utenos	Anykščių
15	Ignalinos	Ignalinos
16	Zarasų	Ignalinos
17	Sutės	Šutės
18	Tauragės	Tauragės
19	Raseinių	Raseinių
20	Tytuvėnų	Raseinių
21	Radviškio	Radviškio
22	Kėdainių	Radviškio
23	Ukmergės	Ukmergės
24	Švenčionių	Švenčionių
25	Jurbarko	Jurbarko
26	Sakių	Sakių
27	Dubravos	Dubravos
28	Jonavos	Dubravos (Girionys)
29	Kauno	Dubravos (Girionys)
30	Nemenčinės	Nemenčinės
31	Vilniaus	Nemenčinės (Mickūnai)
32	Kazlų Rūdos	Kazlų Rūdos
33	Marijampolės	Kazlų Rūdos
34	Prienų	Alytaus
35	Alytaus	Alytaus
36	Trakų	Trakų
37	Kaibladorių	Trakų
38	Šalčininkų	Šalčininkų
39	Vilniaus	Šalčininkų
40	Druskininkų	Veisiejų
41	Veisiejų	Veisiejų
42	Varėnos	Varėnos
43	Valkininkų	Varėnos

Kauno miškų ir aplinkos inžinerijos kolegija: ištakos ir dabartis

Dr. VAIDOTAS LYGIS, Kauno miškų ir aplinkos inžinerijos kolegijos direktorius

Dr. ALBINAS TEBĖRA, Kauno miškų ir aplinkos inžinerijos kolegijos Miškininkystės katedros docentas

Vidurinio miškų mokslo pradžia Lietuvoje

Iki Pirmojo pasaulinio karo Lietuvoje miškininkystės mokyklų nebuvo. Atgavus Lietuvai nepriklausomybę ir pradėjus 1918 m. pabaigoje organizuoti miškų administraciją, tebuvo tik keliolika miškininkų su aukštuoju išsilavinimu. Lietuvoje pirmąją mokyimo įstaigą, kurioje buvo galima įsigyti specialų vidurinį miškininkystės išsilavinimą, laikytina 1919 m. Dotnuvoje įsteigta žemės ir miškų ūkio mokykla. Ji 1922 m. pertvarkyta į Dotnuvos žemės ūkio technikumą, turintį ir miškininkystės skyrių. Dotnuvos žemės ūkio technikumas, išleidęs penkias specialistų laidas ir paruošęs 64 miškininkus, 1927 m. buvo uždarytas.

Tuo metu miškininkai pradėti rengti ir Panevėžyje, kur 1921 m. Peterburgo miškų instituto absolventas Mykolas Konkulevičius organizavo 8 mėn. trukmės miško technikų kursus. 1924 m. jie išaugo į vienmetę, o 1925 m. – į dvimetę miškų technikų mokyklą. 1926 m. ši mokykla uždaryta. Per šį laikotarpį Panevėžyje paruošta 230 miško technikų.

Aukštojo miško mokslo specialistai pradėti rengti 1922 m. vasario 16 d. atidarytame Lietuvos universitete, Matematikos-gamtos fakultete. Po dvejų metų, įsteigus Žemės ūkio akademiją, miško mokslų studijos persikėlė į Dotnuvą, kur Miškininkystės skyrius iki 1928 m. parengė 41 specialistą.

Alytaus aukštesnioji ir Vilniaus vidurinė miškų mokykla

Nuo 1927 m. rugsėjo 1 d. prie Alytaus miškų urėdijos buvo atidaryta Aukštesnioji miškų mokykla. 1929 m. šiai mokyklai suteiktas Aukštesniosios miškų mokyklos – mokomosios urėdijos statusas, išleista pirmoji 38 miškininkų laida. Šios mokyklos vadovais dirbo žymūs miškininkai – Antanas Rukuiža (vadovavo 1927–1936 m.) ir Juozas Ruktys (1936–1939 m.). Aukštesniosios miškų mokyklos direktorius ėjo ir miškų urėdo pareigas, o dėstytojai dirbo ir miškų urėdijos administracijoje. Praktiniam mokymui įsteigtas 5,5 ha medelynas bei 0,8 ha sodas. Įrengta 10 mokomųjų kabinetų, veikė knygynas, meteorologinė stotis. 1934 m. aukštesnioji miškų mokykla atskirta nuo miškų urėdijos. 1936 m. organizuoti vieno mėnesio trukmės eigulių kursai.

Igyvendinant LR Seimo 1937 m. priimtą įstatymą, aukštesniosios mokyklos pervadintos vidurinėmis. Nuo 1938 m. ir Alytaus aukštesnioji miškų mokykla vadinta Vidurine miškų mokykla. 1939 m. rudenį mokykla perkelta į Vilnių. Jai skirtas 4 aukštų pastatas Vilniaus miesto centre, buvusioje lenkų Vilniaus valstybinių miškų direkcijoje. Direktoriumi paskirtas diplomuotas miškininkas Antanas Rubikas (vadovavo 1939–1944 m.). Šioje mokykloje veikė 20 mokomųjų kabinetų, priskirtas 10,5 ha medelynas. 1941 m. organizuoti girininkų kursai.

Nuo 1927 m. iki 1944 m. išleista 470 vidurinio išsilavinimo miškininkų. Miškų mokykloje dirbo žymūs specialistai: Marijonas Daujotas, Tadas Ivanauskas, Stasys Kripas, Algirdas Končius, Jonas Kuprionis, Juozas Ruktys, Vladas Vaitkus, Antanas Vasiliauskas, Zbignevas Vidugiris ir kt. 1944 m. vasarą baigėsi pirmasis miškų mokyklos gyvavimo tarpsnis.

Įsteigus Vilniaus miškų technikumą

LSSR Liaudies komisarų tarybos nutarimu Vidurinė miškų mokykla nuo 1945 m. sausio 1 d. reorganizuota į Vilniaus miškų technikumą, kurio pirmuoju direktoriumi paskirtas miškininkas Mikalojus Lukinas (1945–1948 m. ir 1950 m.). Vėliau miškų technikumui vadovavo Konstantinas Chodorovskis (1948–1949 m.), Zelmanas Kaplanas (1951–1957 m.), Julius Milašius (1957–1963 m.).

Į miškų technikumą iki 1961 m. buvo priimami moksleiviai, baigę septynmetę, nuo 1961 m. – aštuonmetę mokyklą. Pagrindinė mokyimo forma buvo auditoriniai užsiėmimai mokymo kabinetuose, o technikumų medelyne ir Vilniaus miškų ūkio Riešės, Taurų, Naujosios Vilnios girininkijose vyko mokomosios praktikos. Joms vadovavo dėstytojai J. Starkus, B. Paulauskas, V. Markevičius ir kt. 1959 m. technikumė įsteigtas neakivaizdinio mokymo skyrius.

Pirmiausiai pradėjo veikti miškininkystės (vedėjas J. Zenkevičius), miško taksacijos (vedėjas J. Butėnas), geodezijos (vedėjas M. Chmieliauskas), botanikos (vedėjas P. Buteikis) mokymo kabinetai. 1962 m. technikumė veikė geodezijos, botanikos, miško apsaugos, miškininkystės, miško kultūrų, miško taksacijos, miško eksploatacijos, dendrologijos, gamybos organizavimo, mechanizacijos, dirvožemio mokslo, chemijos, lietuvių kalbos, fizikos, istorijos, karinio rengimo mokymo kabinetai. Gausiausiai mokymo priemonėmis buvo aprūpinti miško apsaugos (vedėjas L. Paulauskienė), geodezijos (M. Mackus), botanikos (J. Gelaževičius) ir dendrologijos (V. Ramanauskas) kabinetai.

Šiuo laikotarpiu miškų technikumė dirbo 66 dėstytojai. Dauguma jų buvo aukštos erudicijos žmonės ir paliko ryškų pėdsaką technikumų veikloje. Paminėtini J. Butėnas, J. Gelaževičius, S. Karčiauskas, B. Labanauskas, M. Mackus, J. Mažeika, L. Paulauskienė, V. Petraitis, V. Ramanauskas, J. Starkus, astronomas A. Juška, biologė K. Ramanauskienė ir kt. Iki 1963 m. Vilniaus miškų technikumas išleido 681 miškų ūkio techniką.

Persikėlus į Girionis

Baigiantis šeštajam dešimtmečiui LSSR Miškų ūkio ministerijos vadovybė nusprendė miškininkystės mokslo ir mokymo įstaigas suburti į vieną vietą, įrengti geresnę bazę moksliniam darbui ir specialistų ruošimui. LSSR Aukštojo ir specialiojo vidurinio

Antanas Rukiža
(vadovavo 1927–1936 m.)

Juozas Rauktyš
(1936–1939 m.)

Antanas Rubikas
(1939–1944 m.)

Mikalojus Lukinas
(1945–1948 m. ir 1950 m.)

Zelmanas Kaplanas
(1951–1957 m.)

mokslo komitetas 1963 m. gegužės 22 d. išleido įsakymą dėl Vilniaus miškų technikumui iškilimo į Kauno rajoną ir įpareigojo visus technikumui pastatus iki birželio 1 d. perduoti kitoms Vilniaus mokyklos įstaigoms. LSSR Ministrų Tarybos 1963 m. liepos 5 d. potvarkiu jis pervadintas Kauno miškų technikumui. Tai buvo labai sunkus pereinamasis laikmetis miškų technikumui: Vilniaus mieste pastatai atiduoti, o Kauno rajone – neskirti. Persikėlimo rūpesčius teko spręsti direktoriumi paskirtam Broniui Paulauskui, kuris technikumui vadovavo net 25 metus.

Tuometinis Lietuvos miškų ūkio mokslinio tyrimo institutas 1963 m. rudenį mokslo metų pradžiai išnuomojo technikumui 3941 m² ploto patalpas, o Dubravos miškų tyrimo stotis – 253 vietas bendrabučiuose. Dėstytojams apgyvendinti skirta 12 butų. Tuo metu dieniniame skyriuje mokėsi 207, neakivaizdiniame – 150 moksleivių, o prie technikumui veikiančioje miško technikos mokykloje – 90 kursantų. Naujai kuriamoje Girionių gyvenvietėje nebuvo valgyklos, telefono linijų, ambulatorijos, labai prastas susisiekimas su Kaunu. Be to, trūko darbuotojų, nes dauguma dėstytojų ir visos administracijos personalas pasiliko Vilniuje. Iš Vilniaus persikėlė dėstytojauti miškininkai V. Markevičius, B. Paulauskas, L. Paulauskienė, V. Petraitis, E. Survila, J. Vitkūnas. Darbo Kauno miškų technikumui taip pat neatsisakė Vilniuje likę gyventi dėstytojai M. Mackus, J. Gelaževičius, J. Starkus. Netrukus miškų technikumui įsidarbino trys jauni Pedagoginio instituto absolventai – lituanistė R. Šmulkštytė, fizikas R. Gargasas ir matematikas K. Mitrauskas, į kolektyvą įsiliejo istorikas J. Juodagalvis, agronomė P. Jusaitienė, miškininkas V. Pračkaila, fizinio lavinimo mokytojas J. Račiūnas, mechanikas A. Šakalas.

Teritorijoje tarp kuriamos miškininkų gyvenvietės Girionys ir statomos Kauno hidroelektrinės vandens saugyklos nutarus įveisti parką, 1960 m. architektas Antanas Tauras parengė peizažinio stiliaus parko projektą ir tais pačiais metais pasodinti pirmieji medžiai. Ši teritorija palaipsniui paversta miško parku – sudėtine Girionių parko dalimi. Įsimintini 1964–1967 metai – intensyvaus teritorijos želdinimo ir tvarkymo laikotarpis. Tuomet buvo pasodinta dešimtys tūkstančių medelių ir krūmų, įrengti takai, vejotės, gėlynai. Nuo 1963 m. Girionyse šalia tako, vedančio nuo gyvenvietės į marių pakrantę, kiekvienos laidos absolventai pasodindavo po ažuoliuką. 1967–1976 m. įrengtas sporto aikštynas, pastatyti garažai, sandėliai, mokomosios dirbtuvės, aštuonių butų gyvenamasis namas.

1967 m. miškų technikumui suteiktas respublikos nusipelnusio miškininko Antano Kvedaro vardas – ir vadintas Kauno Antano Kvedaro miškų technikumui.

Vienas iš svarbesnių miškų technikumui veiklos darbų buvo mokymo kabinetų kūrimas. Pradžioje naudoti iš Vilniaus atsivežti instrumentai, kitos mokymo priemonės. Bet kai kas buvo jau pasenę, nebeatitiko poreikių. Stigo lietuviškų miškininkystės vadovėlių, kitos mokomosios literatūros. Naudota J. Raukčio parengta „Dendrologija“. (1938), iš rusų kalbos išversti miško kultūrų įveisimo ir priežiūros, sanitarinės miško apsaugos, miško eksploatacijos vadovėliai. Didesnę patirtį turintys dėstytojai ruošė mokymo literatūrą. Išleista J. Gelaževičiaus parengta „Miškų ūkinė botanika“ (1968), V. Tamulio – „Mediena ir jos prekės“ (1973), V. Petraičio – „Miško taksacija ir miškotvarka“ (1974), V. Markevičiaus – „Miško sėklininkystė ir sodmenų išauginimas“ (1982), L. Jakaitienės – „Miško botanika“ (1983), A. Vitkevičienės – „Dendrologija“ (1987), Z. Liukpetrio – „Motorinių pjūklų įrengimas ir eksploatacija“ (1988).

Mokomųjų praktikų organizavimo baze tapo Dubravos miškų tyrimo stotis. Ypač gera bazė buvo miško želdinimo mokomajai praktikai – modernus medelynas, sėklinės plantacijos, kankorėžių aižykla, sėklų laikymo sandėliai, bandomieji želdiniai Kauno marių pakrantėse. Naudotasi Miškų ūkio mokslinio tyrimo instituto įrengtais tyrimų bareliais, nagrinėjant medynų ugdymo, pagrindinių kirtimų klausimus. Lengva buvo organizuoti ir botanikos, dirvožemio mokslo, dendrologijos, geodezijos, miško taksacijos, sanitarinės miško apsaugos mokomąsias praktikas, nes praktikos objektas – miškas augo čia pat.

Dubravos miškai daugiausia tuo metu buvo kertami atrankiniais kirtimais, todėl miško eksploatacijos mokomoji praktika buvo organizuojama Kauno, Jonavos, Tauragės miškų ūkiuose, kur vykdyti ir plynieji kirtimai. Priešgaisrinės miško apsaugos mokytasi Druskininkų bei Varėnos miškų ūkuose. Keletą metų trečiųjų kursų moksleiviams buvo organizuojamos mokomosios pažintinės praktikos Jurbarko, Šilutės, Kretingos, Rietavo miškų ūkiuose, kurioms vadovavo dėstytojas P. Žlioba. Deja, ši labai naudinga pažintinė praktika dėl transporto stokos organizuota ne kiekvienais metais.

1963–1990 m. dieniniame skyriuje miškų ūkio techniko diplomus įgijo 1944, o neakivaizdiniame – 407 specialistai.

Julius Milašius
(1957–1963 m.)

Bronius Paulauskas
(1963 – 1988 m.)

Juozas Jurelionis
(1988–1990 m.)

Juozas Jonikas
(1991–2000 m.)

Henrikas Stravinskas
(2001–2002 m.)

Žaliosios statybos technikų rengimas

Nuo 1980 m. miškų technikumai ėmė ruošti ir miestų bei gyvenviečių apželdinimo technikus. Išaugus moksleivių skaičiui, 1982 m. pastatytas 195 vietų bendrabutis. Naujos specialybės mokymui įrengti gėlininkystės ir želdynų projektavimo kabinetai, paruoštos kursinių ir diplominių projektų užduotys bei metodiniai nurodymai, kauptos vaizdinės priemonės. Mokomosios ir technologinės praktikos buvo organizuojamos Kauno žemės ūkio technikumų gėlininkystės šiltnamiuose, Kauno botanikos sode, Dubravos miškų tyrimo stoties medelyne bei arboretume, Girionių parke, Kauno apželdinimo treste. Diplominių darbų temas pasirinkdavo patys moksleiviai, atsižvelgdami į savo patyrimą bei gebėjimus.

1992 m. priėmimas į žaliosios statybos specialybę buvo sustabdytas ir 1994 m. išleista paskutinė želdymo technika laida. Per 1981–1994 m. žaliosios statybos techniko kvalifikaciją įgijo 389 moksleiviai.

Miškų ūkio ir žaliosios statybos specialistus technikumė rengė apie 30 dėstytojų kolektyvas. Per 27 technikumų gyvavimo metus Girionyse (1963–1990 m.) čia dirbo 71 dėstytojas, iš jų Jonui Gelaževičiui ir Vincui Petraičiui buvo suteikti respublikos nusipelnusių mokytojų, o direktoriui Broniui Paulauskui – nusipelnusio dėstytojo garbės vardai.

Paskutinius dvejus technikumų veiklos metus (1988–1990 m.) direktoriaus dirbo dr. Juozas Jurelionis.

Atkurta aukštesnioji miškų mokykla

Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, 1991 m. Kauno miškų technikumai reorganizuotas į Kauno aukštesniąją miškų mokyklą. Jos direktoriumi išrinktas dr. Juozas Jonikas, dirbęs šiose pareigose iki 2001 metų. Vėliau (2001–2002 m.) aukštesniosios mokyklos direktoriaus pareigas ėjo Henrikas Stravinskas.

Po reorganizacijos pasikeitė mokyklos statusas ir mokymo proceso organizavimas. Priimti asmenys, baigę vidurines mokyklas. Todėl reikėjo parengti naujus mokymo planus, pakoreguoti mokymo programas. Mokykloje pradėjo veikti Aukštesniųjų studijų ir profesinio mokymo programos.

Aukštesniosios studijos. Į šią studijų programą kasmet buvo priimama po 50 studentų. Aukštesniųjų studijų skyriuje 1996–1997 m. m. mokėsi 137 studentai, iš jų 122 (88 proc.) buvo vaikinai ir 15 (12 proc.) merginų. Studijų trukmė – 3 metai. Mokslo metai buvo dalinami į du semestrus. Kiekvienas semestras baigiamas egzami-

nų sesija, kurios trukmė 2 savaitės. Egzaminų sesijos metu studentai laikė ne daugiau kaip keturis egzaminus. Studijas baigdavo, laikydami valstybinį specialybės egzaminą. Iki 1985 m. buvo suteikiama miško techniko, o nuo 1996 m. – miškų ūkio technologo kvalifikacija. Nuo 2000 m. baigiant studijas buvo rengiamas diplominis darbas arba diplominis projektas. Baigusiems mokslą buvo išduodamas aukštesniojo mokslo diplomas.

Siekiant pagerinti praktinio mokymo organizavimą, padedant Miškų ūkio ministerijos vadovybei, Kauno aukštesnioji miškų mokykla 1996 m. sujungta su Dubravos eksperimentine miškų ūrėdija. Sujungtų institucijų vadovu tapo Aukštesniosios miškų mokyklos direktorius dr. Juozas Jonikas. Nors ši jungtinė įstaiga veikė neilgai, tuo metu ženkliai padidėjo jos finansavimas. Buvo nemažai investuota į centrinio pastato atnaujinimą, įrengta pirmoji kompiuterių klasė, atliktas valgyklos kapitalinis remontas, pagerėjo Girionių gyvenvietės aplinkos tvarkymas.

Aukštesniosios mokyklos veiklos laikotarpiu užmegzti bendradarbiavimo ryšiai su Danijos, Norvegijos, Suomijos, Švedijos, Vokietijos panašaus profilio mokyklomis. Buvo keičiamasi dėstytojų ir studentų grupėmis. Naujieji partneriai rėmė mokyklą ir materialiai: dovanojo daug mokymo priemonių, specialiosios aprangos, miško matavimo instrumentų, reikalingų mokomosioms praktikoms organizuoti.

Profesinio mokymo programa. Nuo 1993 m. pradėjus priėmimą į šią programą, priimti tik vaikinai, turintys pagrindinės mokyklos (9 klasių) išsilavinimo pažymėjimą. Mokslo trukmė – 4 metai, o savaitinis mokinių darbo krūvis buvo 35–37 akademinės valandos. Mokslo metai skirstyti į du po 20 savaitų trukmės pusmečius. Kasmet buvo priimama po vieną arba dvi moksleivių grupes. Mokomieji dalykai skirstyti į 2 blokus: bendrojo lavinimo ir profesinio mokymo. *Bendrojo lavinimo* dalykų valandų skaičius turėjo atitikti bendrojo lavinimo vidurinių mokyklų mokymo plane numatytą valandų skaičių. *Profesinis mokymas* buvo sudarytas iš nedidelės apimties miškininkystės teorinio mokymo, o didžioji dalis laiko skiriama praktiniams miško darbams.

Profesinio skyriaus moksleiviai taip pat įgydavo miško pjovėjo kvalifikaciją bei traktorininko ir B kategorijos vairuotojo teises. Sėkmingai išlaikiusiems baigiamuosius kvalifikacinius egzaminus buvo suteikiama miško meistro kvalifikacija ir išduodamas profesinio mokslo diplomas, o moksleiviams, išlaikiusiems brandos egzaminus, – ir brandos atestatas.

1996 m. pagal PHARE programą, bendradarbiaujant su Kauno staibininkų rengimo centru bei Kauno taikomosios dailės mokykla, ir parengus naują profesinio mokymo programą, eksperimento tvarka buvo imtasi rengti medienos apdirbimo specialistus.

(tęsinys kitame numeryje)

Sveikina
dr. K. Mažeika

Dr. prof. E. Bartkevičius (kairėje)
padovanojo dekoratyvų medį iš metalo

Generalinis miškų urėdas dr. R. Prūsaitis
apdovanojo dr. doc. A. Tebėrą medaliu
„Aukštinis ąžuolo lapas“

Buvusių auklėtinių B. Valionytės
ir R. J. Klimo sveikinimas

Paminėtas kolegijos 90-metis

Ižanginį žodį tarė KMAIK
direktorius dr. V. Lygis

Spalio 12 dienos popietę į Kauno miškų ir aplinkos inžinerijos kolegijos aktų salę rinkosi dabartiniai ir buvę darbuotojai bei didelis būrys svečių paminėti šios aukštosios mokyklos įkūrimo 90-ties metų jubiliejų. Jaukiai spalvotų girliandų ir žvakių šviesa apšviestoje salėje visi atvykusieji buvo susodinti prie gėlių puokštėmis dekoruotų stalų, kas dar labiau sustiprino susirinkusiųjų šventinę nuotaiką.

Pradėdamas iškilmingą minėjimą KMAIK direktorius dr. Vaidotas Lygis džiaugėsi, kad į mokyklos jubiliejų atvyko toks gausus žmonių būrys. Jis pabrėžė, jog kolegija taip ilgai galėjo gyvuoti tik dėka čia atsidavusiai dirbusių ir dirbančių dėstytojų, techninio personalo, buvusių ir esamų studentų. Direktorius nuoširdžiai padėkojo visiems rengusiems ir parėmusiems šią šventę. Padėkos žodžius dr. V. Lygis skyrė socialiniams partneriams, prisidėjusiems prie mokomosios bazės kūrimo, studijų programos tobulinimo, užtarusiems ir palaikiusiems, kai mokyklai to labai reikėjo.

Po direktoriaus pasisakymo atminimo dovanos įteiktos ilgamečiams darbuotojams bei socialiniams partneriams.

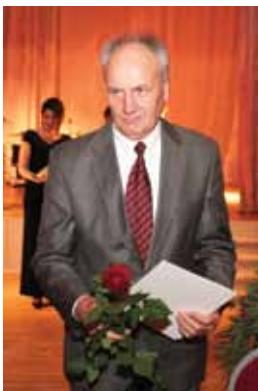
Švietimo ir mokslo ministerijos Studijų, mokslo ir technologijų departamento Studijų skyriaus vedėjas Antanas Levickas palinkėjo išlaikyti tokį patį studentų skaičių ir įveikti visus iššūkius, su kuriais teks susidurti vykstant švietimo reformą. Jis įteikė ŠMM padėkos raštus ilgamečiam KMAIK direktoriui dr. doc. A. Tebėrai, E. J. Survilai, H. Stravinskui, D. Gustienei, V. Damulevičiui, A. Živatkauskui, dr. A. Mikniui, A. Keželiui, P. Vyšniauskui, Z. Petraitytei.

Generalinis miškų urėdijos vadovas dr. Rimantas Prūsaitis, atstovaujantis kol kas dar veikiančias 42 miškų urėdijas, džiaugėsi, kad šventė nebuvo nukelta į kitus metus ir kaip paskutinis generalinis miškų urėdas spėjo pasveikinti visą kolektyvą su ženkliu jubiliejumi. Jis dėkojo už rengiamus seminarus, kuriuose keliamas miškininkų profesinis meistriškumas, už gerai paruoštus miško ruošos darbuotojus. Ypač džiugu, kad didelis kolegijos absolventų būrys darbuojasi miškų urėdijose. R. Prūsaitis GMU medaliu „Aukštinis ąžuolo lapas“ apdovanojo dr. doc. A. Tebėrą, GMU pasižymėjimo ženklą „Už nepriekaištingą tarnybą“ H. Stravinską ir E. J. Survilą bei padėkos raštais dr. V. Bareiką,

Pasveikinti atvyko VM tarnybos, VM instituto atstovai... ... ir miškų urėdai

H. Stravinskas

E. J. Survilaitis

Dr. V. Bareikis

Z. Janulaitį, A. Krasauskienę, G. Morkūną, G. Vaičiukyną, A. Jurkonį, N. Marcinkevičių.

LR Seimo Aplinkos apsaugos komiteto pirmininkas dr. Kęstutis Mažeika įteikdamas kolegijos direktoriui V. Lygiui auksu inkrustuotą ąžuolo graviūrą sakė: „Kiekvienas žmogus turėtų būti panašus į ąžuolą, tvirtas savo įsitikinimuose, nepalaužiamas gyvenimo negandų, tačiau su meile dalijantis savo išmintį ir rūpestį visiems jį supantiems. Linkiu, kad Jūsų mokykla sulauktų Stelmužės ąžuolo amžiaus.“ Aplinkos apsaugos komiteto padėkos įteiktos dr. doc. A. Tebėrai, D. Gustienei, E. J. Survilaitis, H. Stravinskui, dr. doc. E. Vaitiekui, dr. doc. L. Semaškienei, dr. doc. A. Kuliešiui, E. Morkūnienei.

Miškų urėdų tarybos valdybos pirmininkas, Raseinių miškų urėdas Antanas Kilčasas visų miškų urėdijų vardu linkėjo kolegijai sulaukti 100-jo jubiliejaus, kad mokslo įstaiga būtų reikalinga, o absolventai laukiami. „Klestėkite, tobulėkite, reformuokitės, kol neatsirado kitų už jus tai padaryti.“ – sakė miškų urėdas. Miškų urėdai dovanų įteikė benykstančio Lietuvoje gyvūno (šerno) stilizuotą atvaizdą, kurį išdrožė KMAIK auklėtinis Saulius Jocius.

Aleksandro Stulginskio universiteto bendruomenės sveikinimą perdavė MEF dekanas, LMS prezidentas dr. prof. E. Bartkevičius ir linkėjo, kad kolegijoje visada nepritrūktų studentų. Jis įteikė Atminimo medalį ilgamečiam kolegijos direktoriui dr. doc. A. Tebėrai ir dekoratyvų medį iš metalo dabartiniam direktoriui dr. V. Lygiui.

Lietuvos Nepriklausomybės Akto signatarų klubo prezidentė, miškininkė Birutė Valionytė sveikinimo kalboje akcentavo, jog dėstytojai įskiepijo mokyklos absolventams sugebėjimą išskirti esmę ne tik miškininkystėje, bet ir gyvenime. Linkėdama ilgų gyvavimo metų, Nepriklausomybės Akto signatarė B. Valionytė KMAIK direktoriui įteikė garso paveikslą, kuris jos balsu taria žodžius „Kovo 11-oji“. Buvęs miškų ūkio ministras, dabar žinomas visuomenės veikėjas Jonas Rimantas Klimas, pritardamas kanklėmis, visiems susirinkusiems padainavo Prano Puskunigio dainą „Ar tu žinai, mano broli...“.

KMAIK kolektyvą taip pat sveikino Kauno r. mero pata-rėja ekonomikai ir investicijoms V. Boreikienė, Samylų seniūnas S. Banionis, VMT atstovai dr. A. Kasperavičius, prof. A. Kuliešis, dr. V. Verbyla, VMI direktorius A. Galaunė, LAMMC Miškų instituto direktorius dr. M. Aleinikovas, LMPF pirmininkė I. Ruginienė, VST tarnybos direktorius A. Stanislovaitis, LMSA valdybos pirmininkas dr. A. Gaižutis, šalies kolegijų vadovai, kiti svečiai.

Iškilmingame minėjime dalyvavo svečiai iš užsienio: Charkovo valstybinės zooveterinarijos akademijos Biotechnologijų ir gamtinių išteklių fakulteto dr. doc. K. Davydenko, Balstogės universiteto MF Mokslinių tyrimų centro vyr. mokslo darb. prof. O. Morozov, Seinia-joki Taikomųjų mokslų universiteto dr. doc. T. I. Tasanen.

Tą pačią dieną, iš ryto kolegijos 90-mečiui pažymėti vyko tarptautinė mokslinė konferencija „Miškininkystė, kraštotvarka ir aplinkos inžinerija šiandien ir istorinėje perspektyvoje“.

MG inf.

Rimondo Vasiliausko nuotraukos

Atidarant parodą tradiciškai kerpama juosta

Joniškio krašto Kirnaičių kaimo folkloro ansamblis „Klėčia“

Jubiliejinėje „Sprendimų ratas 2017“

Spalia 5–7 d. Aleksandro Stulginskio universitete vyko jubiliejinė, 10-oji tarptautinė miško, medžioklės ir gyvulininkystės technologijų paroda „Sprendimų ratas 2017“. Tai jau keturiasdešimt penktoji universitete rengiama paroda.

Šiemet parodoje dalyvavo per 100 įmonių ir organizacijų, apie 200 smulkiųjų augintojų, gamintojų, tautodailininkų, apsilankė apie 50 tūkst. lankytojų.

Nors „Sprendimų ratas“ sukosi dešimtą kartą, deja, tarp parodos dalyvių pirmą kartą šio renginio istorijoje nebuvo Aplinkos ministerijos, Generalinės miškų urėdijos, Valstybinės miškų tarnybos, VĮ miškų urėdijų atstovų standų. Miškininkus reprezentavo tik ASU Miškų ir ekologijos fakulteto dėstytojai ir studentai.

Į parodos atidarymą atvyko LR Seimo Kaimo reikalų ir Aplinkos apsaugos komitetų nariai, Žemės ūkio ministerijos, Vyriausybės atstovai. Išanginėje sveikinimo kalboje ASU rektorius prof. Antanas Maziliauskas pažymėjo, kad paroda pamažu krypsta ir gyvulininkystės technologijų link. Aplinkos apsaugos ir Kaimo reikalų komitetų pirmininkai dr. Kęstutis Mažeika bei Andriejus Stančikas, žemės ūkio viceministras dr. Saulius Savickis, Lietuvos medžiotojų ir žvejų draugijos pirmininkas Bronius Bradauskas linkėjo parodos dalyviams gerų sprendimų ir kontaktų, naujų sutarčių. Vienas iš parodos organizatorių, LMŽD pirmininko pavaduotojas Eugenijus Tijušas, akcentavo, jog į renginį vis lengviau prisikviesti kultūrinės programos atlikėjus, o parodos rėmėjos – bendrovės EWA Technikos padalinio vadovas Remigijus Savickas sakė, jog paroda vis plačiau žinoma už mūsų šalies ribų.

Žemės ūkio mokslo ir technologijų parko vadovas dr. Virginijus Venskutonis atkreipė dėmesį, kad dėl politinių sprendi-

mų sumažėjusias miškininkų gretas pakeitė kiti dalyviai, o miškų tema daugiausia bus diskutuojama tiksliniuose seminaruose. Per tris parodos dienas organizuoti 22 seminarai, kuriuose aptartos pačios įvairiausios temos. Miškininkus dominančiomis temomis spalio 5 d. vyko Mokslinė-praktinė konferencija „Miško, žmogaus ir laukinių gyvūnų santykis 2017“, o spalio 6 d. – seminarai „Valstybinių miškų valdymo konsolidavimas į vieną įmonę“, „Europos Sąjungos parama miškų ūkiui“, „Darbuotojų teisės ir garantijos įmonės reorganizacijos metu“.

Parodos lankytojai turėjo galimybę gauti ASU Agronomijos, Miškų ir ekologijos bei Žemės ūkio fakultetų mokslininkų ir specialistų konsultacijas.

Lauko aikštėse buvo demonstruojama miško, žemės ir komunalinio ūkio technika, paviljonuose lankytojus džiugino įvairūs renginiai, parodos, koncertai. Kaip ir kasmet įspūdingą ekspoziciją čia demonstravo Lietuvos medžiotojų ir žvejų draugija, Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba, socialinio verslo ir regionų produktus pristatė smulkūs gamintojai. Ypač plačiai savo produkciją demonstravo Kauno rajono verslų atstovai. LMŽD standus puošė medžiotojo iš Žemaitijos Kosto Slivskio ir medžioklių piligrimo Valdo Danilevičiaus nuotraukos. Lietuvių liaudies dainas apie medžioklę ir žvejybą traukė G. Andrašiūno vadovaujamas Joniškio krašto Kirnaičių kaimo folkloro ansamblis „Klėčia“.

Antrąją parodos dieną pagrindiniame paviljone vyko pasaulinio garso muzikantų, medžiotojų, tėvo ir sūnaus Petro ir Dominyko Vyšniauskų koncertas „Džiazo medžioklė“. Po koncerto Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba surengė žaidimą-

Parodoje miškininkus reprezentavo tik ASU MEF standas

Prie MEF stendo dekanas dr. prof. E. Bartkevičius svečius vaišina ekologiška beržų sula

VSTT veiklą pristato Viešųjų ryšių skyriaus vyr. specialistė O. Drobelenienė (centre)

I mokslinę-praktinę konferenciją „Miško, žmogaus ir laukinių gyvūnų santykis 2017“ atvyko daug parodos dalyvių ir lankytojų

parodoje

viktoriną „Atrask, pažink, saugok“. Parodos lankytojai turėjo galimybę degustuoti medžiotojų išvirtą žvėrienos sriubą ir žuviene.

Gyvulininkystės paviljone lankytojų laukė daug staigmenų: čia buvo galima pasigrožėti galvijais (belgų mėlynaisiais mišrūnais), dekoratyviniais paukščiais, alpakomis, poniais, triušiais, žirgais, ožkomis ir avimis, susipažinti su naujausiomis gyvulininkystės technologijomis, pamatyti parodomąją avių kirpimą. Parodos lankytojus ir dalyvius džiugino šunų dresūros ir sporto klubo „Nasrai“ auklėtinių bei medžioklinių šunų pasirodymai.

R. VASILIAUSKO nuotraukos

LMŽD stendą puošė Kosto Slivskio nuotraukos

Paskutinįją parodos dieną, šeštadienį, vyko pirmasis Lietuvos medžioklės ragų šaukinių konkursas, kuri organizavo Lietuvos miškininkų sąjunga ir ASU Miškų ir ekologijos fakultetas.

10 išskirtiniausių parodos eksponatų apdovanoti parodos „Sprendimų ratas 2017“ medaliais ir diplomais:

- Traktorius „Massey Ferguson MF 6718 S“ (AB „East West Agro“);
- Universalus ratinis traktorius „Valtra T234 Versu Smart Touch“ (UAB „Rovaltra“);
- Akumuliatorinis grandininis pjūklas „Stihl MSA 140C – BQ“ (Mocevičiaus firma „Ginalas“);
- Redakcija „Mano ūkis“ už komunikavimo-informavimo sprendimus, skirtus gyvulininkystės modernių technologijų populiarinimui;
- Elektrinis krautuvas gyvulininkystei „Weidemann 1160 eHoftrac“ (UAB „Dalaudas ir Co“);
- Mėšlakratė „Joskin Siroko S5013/12V“ (UAB „Ivabaltė“);
- Universalios galvijų apžiūros veterinarinės staklės (UAB „Specagra“);
- Mobilus medžioklės įrenginys – universali priekaba (Vytautas Saltonas);
- Lietuvos veislinių triušių augintojų asociacija už veislininkystę ir jos vystymą Lietuvoje;
- Virginijus Narkus už ragų apdirbimo išskirtinės technologijos sukūrimą.

MG inf.

Mocevičiaus firmos „Ginalas“ vadovą pavad. E. Derenka su apdovanojimais

Pirmojo Lietuvos medžioklės ragų šaukinių konkurso akimirkos

Urbanizuotose teritorijose augančių medžių būklės vertinimo aktualijos

RENALDAS ŽILINSKAS, Lietuvos arboristų asociacijos direktorius

Dr. VAIDOTAS LYGIS, KMAI kolegijos direktorius, GTC Augalų patologijos laboratorijos vyriausiasis mokslo darbuotojas

Kauno miškų ir aplinkos inžinerijos kolegija, Lietuvos arboristų asociacija ir Aplinkos ministerija, bendradarbiaudamos su Valstybine saugomų teritorijų tarnyba, rugsėjo 22 d. Vilniuje, šios tarnybos Nacionaliniame lankytojų centre, organizavo tarptautinę praktinę konferenciją „Urbanizuotose teritorijose augančių medžių būklės vertinimo aktualijos“. Ji surengta, atsižvelgiant į šiuo metu vis dažniau iškylančias želdynų ir atskirų medžių būklės vertinimo problemas didžiuosiuose šalies miestuose, bei siekiant objektyviai pristatyti medžių būklės (stabilumo) analizei skirtą įrangą, pasidalinti patirtimi tarp vietos ir užsienio arboristikos, želdynų priežiūros specialistų, medžių fitopatologijos ekspertų, aplinkosaugininkų, vyriausybinių organizacijų bei miestų savivaldybių atstovų. Suburti specialistus vaisingai diskusijai pakviesti Aplinkos ministerijos Gamtos apsaugos ir miškų departamento, Vilniaus ir Kauno miestų savivaldybių administracijų už želdynų priežiūrą atsakingų skyrių atstovai. Konferencijoje ypač didelį susidomėjimą išreiškė už želdinių būklės stebėseną ir jų priežiūrą atsakingų šalies miestų ir rajonų savivaldybių bei želdinių priežiūros paslaugas teikiančių įmonių atstovai. Renginio dalyviai praktiškai susipažino su medžių būklės vertinimo galimybėmis.

Konferencijoje pranešėjai palietė opų želdinių (daugiausia – pavienių medžių ir gatvės želdinių) būklės vertinimo klausimą. Pastebėta, kad būtent ekspertų pateikiamos išvados dažniausiai nulemia galutinį savivaldybės sprendimą, nurodantį, kaip vienu ar kitu atveju turėtų būti pasielgiama su želdiniais ar atskirais medžiais. Pripažinta, kad galiojanti Želdinių ekspertizės tvarka aiškiai nenustato šios ekspertizės atlikimo metodikos. Savivaldybių atstovai pabrėžė, kad nėra reglamentuota, kokiais atvejais privaloma atlikti želdinių būklės ekspertizę. Neapibrėžta, ir kas gali būti ekspertu, kiek ekspertų reikėtų kviesti, kokia turi būti eksperto kvalifikacija. Dėl to atsiranda erdvės bereikalingoms spekuliacijoms ir interpretacijoms, ekspertizės išvadas galima „pakreipti“ viena ar kita linkme. Pavyzdžiui, pateikti tokias išvadas, kokios reikalingos užsakovui ar pačiam ekspertui. Kadangi atsakomybė už tolimesnę želdinių ar atskirų medžių būklę ir galimas su būkle susijusias pasekmes gula ant želdinių valdytojo (dažniausiai miesto ar rajono savivaldybės administracijos) pečių, tad ir galutinis sprendimas dėl želdinių ar atskirų medžių likimo turėtų būti priimamas želdinių valdytojo, pasitelkiant eksperto išvadas kaip papildomą argumentą.

Savivaldybių atstovai taip pat iškėlė problemą, kad iki šiol nėra aiškiai apibrėžta, kas gali atlikti želdinių ekspertizę – Aplinkos ministerijos sudarytas ir 2008

Grupė konferencijos dalyvių Sapiegų rūmų parke

m. patvirtintas rekomenduojamų želdinių būklės ekspertų sąrašas yra gerokai pasenęs. Nors šis sąrašas yra rekomendacinio pobūdžio, dažnai jis priimamas kaip privalomas. Jeigu šiame sąrašo nėra specialisto pavardės, traktuojama, jog jis negali atlikti želdinių ekspertizės arba jo atlikta ekspertizė yra niekinė. Konferencijos dalyviai vieningai pasisakė, kad šią problemą būtina nedelsiant spręsti.

Taip pat sutikta, kad reikalinga aiškiai reglamentuoti, kokią išsilavinimą ar kvali-

fikaciją turintis specialistas gali atlikti želdinių būklės ekspertizę.

Dar viena problema – teisiniais dokumentais nereglamentuota, kad želdinių būklės ekspertizę gali būti atliekama pasitelkiant specialius instrumentus ar prietaisus, neįtvirtinta instrumentinių ekspertizių atlikimo tvarka, prietaisų sertifikavimo tvarka ir kiti klausimai.

Aplinkos ministerijos Gamtos apsaugos ir miškų departamento direktoriaus pavaduotojas Algirdas Klimavičius pra-

nešime akcentavo, kad želdinių funkcijos miestuose yra labai plačios ir įvairiapusės, todėl vertinant jų būklę bei parenkant tvarkymo priemones reikia vertinti ne tik pavienius želdinius, bet pažvelgti į juos kompleksiskai, įvertinti viso miesto želdinių teikiamas ekosistemines ir kitas paslaugas.

Konferencijos dalyviai pritarė nuomonei, kad atlikęs vizualinį želdinių būklės vertinimą želdinių ekspertas pateikia iš dalies subjektyvią išvadą. Pageidautiną objektyvumo lygį gali užtikrinti specialią įrangą, leidžianti įvertinti tai, ko neįmanoma pamatyti akimis. Pavyzdžiui, nustatyti puvinio ar ertmės lokalizaciją medžio kamieno bei šakose jų nenupjaunant; įvertinti medžio šaknų ir kamieno stabilumą. Lietuvoje medžių būklės vertinimui skirta moderni įranga ekspertizėse imta naudoti neseniai, bet jos nauda ir praktinis pritaikomumas akivaizdūs, ypač vertinant vyresnio amžiaus, pavojų aplinkai galimai keliančius medžius.

Želdinių būklės vertinimo eksperto iš Rusijos, susivienijimo „Zdorovyj Les“ prezidento Sergejaus Palčikovo manymu, sąžiningas ekspertas iš principo negali pateikti išvados apie medžio pavojingumo laipsnį, remdamasis vien vizualinės apžiūros, naudojant plaktukėlį ar medžio prieaugio (Presler'io) grąžtą, rezultatais. Norint medžio būklę ir pavojingumą įvertinti objektyviai, turi būti pasitelkiami specialūs šiuolaikiniai instrumentai ir įranga ar bent vienas iš šių įrenginių – akustinis tomografas, rezistografas arba medžio stabilumo būklės nustatymo testas (*Tree Stability Evaluation Test*). Ekspertas S. Palčikovas plačiau pristatė rezistografą ir jo panaudojimo galimybes – tai prietaisas, leidžiantis ne tik nustatyti puvinio, ertmių ar įtrūkimų lokalizaciją tiriamoje medžio vietoje, bet ir įvertinti medienos kokybę.

Sapiegų rūmų parke pristatyti šiuolaikiniai medžių būklės ekspertizėje naudotini įrenginiai ir testai, vyko gyvos diskusijos. KMAI kolegijos atstovai demonstravo akustinį tomografą „ARBOTOM“, kuriuo skenuojamas medžio kamienas ar stambesnės šakos, o gauti rezultatai apdorojami kompiuterine programa. Šiuo įrenginiu nustatomas medienos puvinio erdvinis išsidėstymas, medžiui nepadarant jokios žalos. Įrenginio veikimo principą ir panaudojimo galimybes pristatė fitopatologas dr. Remigijus Bakys (KMAIK). Jis apžvelgė KMAI kolegijos specialistų šiuo prietaisu

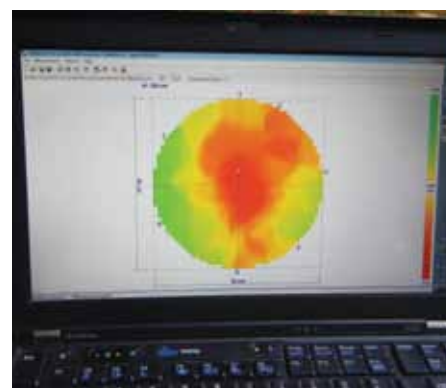

Sapiegų rūmų parke pristatyti medžių būklės ekspertizėje naudotini įrenginiai, kurių duomenys apdorojami kompiuterine programa

Lietuvoje atliktus medžių būklės vertinimo darbus, pakomentavo pateikiamų tomografinės analizės rezultatų tikslumą, pristatė medžio pavojingumo laipsnio nustatymo metodiką.

Dr. Gintaras Visalga (Alytaus miškų urėdija, ASU) pristatė Lietuvos eglėnuose akustiniu tomografu „ARBOTOM 3D“ atliktus medžių kamienų puvinio išplitimo tyrimus bei akustinės tomografijos duomenų tikslumo pagerinimo galimybes panaudojant matematinę gautų duomenų modeliavimą. Medžio lankstumo ir bazinio šaknų tvirtumo testą pristatė Vroclavo arboristikos mokyklos EKO-TREK (Lenkija) direktorius Jerzy Stolarczyk. Jis pabrėžė, kad tai vienintelis testas, galintis pakankamai tiksliai parodyti, kokią apkrovą (pvz., kokio stiprumo vėją) gali atlaikyti tiriamas medis.

Į vieną iš konferencijoje paliestų svarbių klausimų – kokius specialistus savivaldybės komisija gali kvieisti, atlikdama želdynų būklės ekspertizę, – netrukus po renginio sureagavo Aplinkos ministerija:

jos 2008 m. spalio 1 d. raštu Nr. (11-2)-D8-8532 išsiųstas savivaldybėms ir kitoms suinteresuotoms institucijoms želdinių ekspertų sąrašas pripažintas negaliojančiu. Pažadėta sudaryti naują specialistų sąrašą, kuriuos prie savivaldybės veikianti Želdynų ir želdinių apsaugos komisija gali kvieisti, atlikdama želdinių būklės ekspertizę. Mokslo institucijų, visuomeninių organizacijų paprašyta patikslinti ir (ar) papildyti esamą želdinių ekspertų sąrašą.

PATIKSLINIMAS

Šių metų MG 8 nr. išspausdinto doc. dr. E. Petrausko straipsnio „Keletas štrichų kuo kaltinami Lietuvos miškininkai“ pabaigoje (11 p.) viename iš pateiktų autoriaus palinkėjimų naujai suformuotai valstybinių miškų valdymo institucijai turėtų būti: **per 26 metus vidutinį brandžių medynų tūrį padidinti 78 m³/ha iki 407 m³/ha (teoriškai tai įmanoma).**

Atsiprašome autoriaus ir skaitytojų už įsibrovusią redagavimo klaidą.

Kelminio eglės puvinio paplitimas ir žala Lietuvos eglynuose

Dr. GINTARAS VISALGA

Disertacijos tikslas ir atlikti tyrimai (tesinys, pradžia 9 nr.)

Pagal disertacijos surinktus empirinius duomenis nustatėme, kad puvinys eglių stiebuose aptinkamas 1,5-2 kartus dažniau Nc, Nd nei Lc, Ld augavietėse. Trečiame ir ketvirtame gamtinio našumo rajonuose, kuriuose mažesnę poveikį turi jūrinis klimatas, kelminio puvinio paplitimo skirtumai tarp drėgnų ir sausų augaviečių nėra aiškiai išreikšti. Kad išreikštume gautus rezultatus matematiniu pavidalu, buvo sukurtas logistinis puvinio buvimo stiebe tikimybinis modelis (2 lentelė).

Puvinio buvimo stiebe tikimybę lemia daugybė veiksnių. Disertacijoje ieškota šios tikimybės priklausomybės nuo medžio parametrų (amžiaus, aukščio, skersmens 1,3 m aukštyje, Krafto klasės), medyno parametrų (skalsumo, eglės dalies rūšinėje sudėtyje), ekologinių augimo sąlygų (gamtinio našumo regiono, augavietės drėgnumo ir derlingumo) bei ūkinės veiklos (medyno kilmės, vykdytų tarplinio naudojimo kirtimų). Statistiškai reikšmingą poveikį turėjo 6 parametrai. Medžio šioje priklausomybėje geriausiai išreiškia jo skersmuo ir Krafto klasė, o amžius ir aukštis yra stipriai koreliuoti su medžio skersmeniu, todėl dėl multikolinearumo

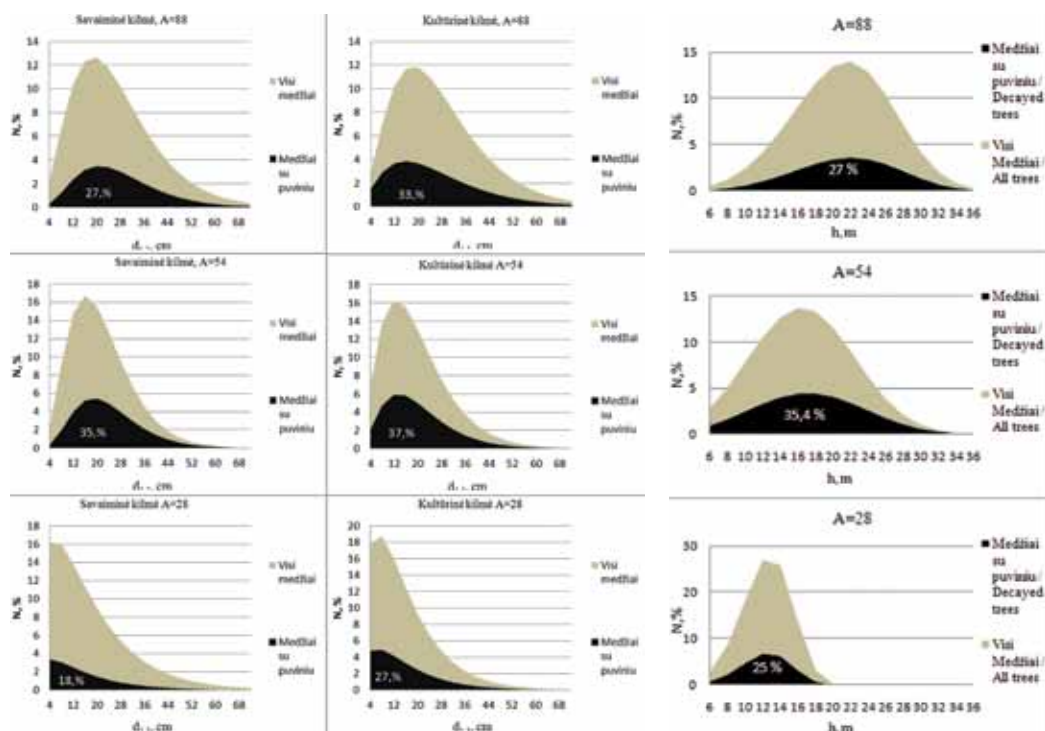
efekto modelyje jų buvo atsisakyta. Skalsumas geriausiai apibūdina medyno būseną šakninės pinties išplitimo atžvilgiu. Didėjant medyno skalsumui, didėja puvinio sutinkamumo stiebe tikimybė, o retesni medynai turi santykinai mažiau puvinio apsikrėtusių medžių nei tankūs. Tai siejasi, kad ir su nereikšmingu tarpinio naudojimo kirtimų teigiamu efektu mažinant puvinio plitimą. Po šių kirtimų medynai natūraliai būna retesni ir turi mažiau pažeistų medžių. Prie reikšmingų veiksnių priskirtina ir medyno kilmė. Natūralios sėklinės kilmės medynai yra sveikesni už sodintus. Eglės dalies medyno rūšinėje sudėtyje didėjimas taip pat (nors ir nereikšmingai) didina puvinio pažeistų medžių dalį medynuose. Gamtinio našumo rajono poveikis yra panašus į kontinentalumo poveikį – tolstant nuo jūros šakninės pinties sukėlto puvinio medžiuose aptinkama dažniau. Augavietės poveikio ypatumai yra tapatūs anksčiau Lietuvoje atliktų tyrimų rezultatams (Vasiliauskas, 1964, 1989, 2001, Žemaitis, Stakėnas, 2016) – drėgnose ir šlapiose augavietėse puvinys sutinkamas rečiau. Palyginus disertacijoje sukurtą logistinį modelį su P. Žemaičio ir V. Stakėno (2016) sukurtu tiesiniu modeliu, galime pastebėti vieną ryškų skirtumą. Šio logistinio modelio atveju įvairių veiksnių kombinacijos neduoda to-

kio didelio puvinio pažeistų medžių procentinio skaičiaus savo galiojimo ribinėse zonose. Pavyzdžiui, grynas brandus 0,4 skalsumo eglynas, augantis N augavietėje, trečiame kontinentalumo regione pagal tiesinį modelį turi net 68 proc. puvinio pažeistų medžių. Sukurtas modelis panašioje situacijoje prognozuoja 10 proc. mažesnę pažeistų medžių kiekį. Vidurinėse abiejų modelių galiojimo srityse prognozinės reikšmės nesiskiria daugiau nei 5 proc. Tai rodo, kad ir skirtingais metodais rinkti bei apdoroti duomenys duoda pakankamai patikimus rezultatus ir gali būti lyginami tarpusavyje.

Vertinant iškertamos apvaliosios medienos sortimentinę struktūrą, labai svarbūs yra medžių skersmens ir aukščio skirstiniai. Šie skirstiniai disertacijoje buvo sudaryti trims amžiaus grupėms, suformuotoms pagal kirtimų rūšį, atskirai sveikiems ir puvinį turintiems medžiams. Papildomai atsižvelgta į medyno kilmę (kultūrinės ar savaiminės kilmės). Nustatyta, kad kultūrinės kilmės medynuose yra 3,5 proc. daugiau puvinį turinčių medžių. Skersmens skirstiniai buvo aproksimuoti pagal gama funkciją. Tiek sveikų, tiek puvinio pažeistų medžių skersmens skirstiniai visose amžiaus grupėse turi teigiamą dešiniąją asimetriją (4 pav.). Puvinio pažeistų medžių dešinioji asimetrija yra mažiau išreikšta už sveikų medžių. Mažesnio skersmens medžiai visose medynų amžiaus ir kilmės grupėse, išskyrus kultūrinės kilmės brandžius eglynus, yra mažiau pažeisti puvinio. Ypatingai išsiskiria retinimo amžiaus kultūrinės kilmės eglynai. Juose medžiai net 9 proc. dažniau pažeidžiami kelminio puvinio nei savaiminės kilmės medynuose. Medžių aukščio skirstiniams aproksimuoti geriausiai tiko Weibulo funkcija, kuri geba išreikšti ir neigiamą kairiąją asimetriją. Puvinio pažeistų medžių aukščio skirstiniai visose amžiaus grupėse atkartoja sveikų medžių skirstinius. Puvinio paplitimas medžiuo-

2 lentelė. Kelminio puvinio buvimo eglės stiebuose tikimybinis modelis eglynuose

PARAMETRAI							
Statistikos	Nepriklausomas kintamasis	D _{1,3} , m	Krafto klasė (1–5)	Skalsumas (0,1–1)	Hidrotopas (1–N, 2–L, 3–U)	Gamtinio našumo rajonas	Medyno kilmė (1–savaiminė, 2–kultūrinė)
Įvertis	4,9065	–0,0537	–0,6214	–0,5235	0,2774	–0,1562	–0,6863
Standartinė paklaida	0,8176	0,0091	0,1133	0,4798	0,1404	0,0827	0,1778
t(1233)	6,0008	–5,9183	–5,4868	–1,0909	1,9757	–1,8876	–3,8607
P	0,0000	0,0000	0,0000	0,2755	0,0484	0,0593	0,0001
Waldo Chi-kvadrat	36,0101	35,0260	30,1047	1,1901	3,9033	3,5631	14,9047
P	0,0000	0,0000	0,0000	0,2753	0,0482	0,0591	0,0001

4 pav. Medžių skersmens gama skirstinys

5 pav. Medžių aukščio Weibulo skirstinys

se yra nesusijęs su medžių aukščiu (5 pav.). Atliekant skirstinių analizę, nustatyta, kad einamųjų kirtimų amžiaus medynuose kelminį puvinį turinčių medžių dalis yra didžiausia – siekia 35-37 proc. Galimos dvi šio reiškinio aiškinimo versijos. Pirmą, galima teigti, kad einamųjų kirtimų metu iškertama proporcingai daugiau puvinio pažeistų medžių ir daugiau sveikų medžių lieka augti iki brandos. Neatmestina ir kita hipotezė, sietina su klimato šiltėjimu, iššaukiančiu spartesnį puvinio plitimą eglynuose ir vystymąsi eglių stiebuose. Kuri iš šių versijų yra svarbesnė, šiame darbe nebuvo nagrinėjama.

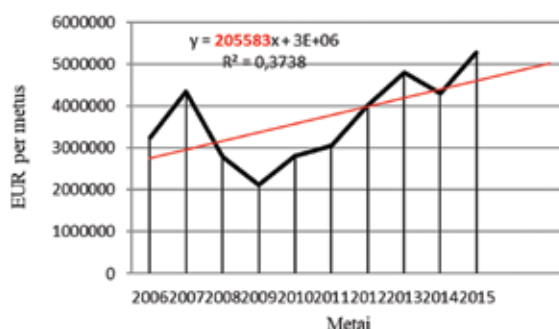
Ištyrus paprastosios eglės kelminio puvinio pažeistos ir sveikos medienos tankį, stipriai lenkiant tangentine kryptimi bei stipriai gniuždant išilgai pluošto, nustatyta, kad vidinis puvinys blogina tirtas medienos savybes: mažina medienos tankį, silpnina jos atsparumą mechaniniam poveikiui. Tą patvirtina ir kitų tyrėjų duomenys (Oja et. al., 2000).

Gamyboje kelminį puvinį turinti apvaliosios medienos dalis priskiriama malkoms arba plokščių medienai. Disertacijos duomenimis, vidutiniškai tai sudaro 51,2 proc. viso stiebo tūrio. Maksimaliai pakilęs puvinys, prognozuotas pagal mažesnio tankio medienos paplitimą, stiebe gali su-

gadinti net 71 proc. padarinės medienos. Žinant, kad pjautinieji rąstai gaminami iš apatinės stiebo dalies, galima apskaičiuoti, kokia dalis padarinės medienos virsta malkomis arba plokščių mediena, kurioje puvinio buvimas yra leidžiamoji apvaliosios medienos yda.

Visa eglės apvaliosios medienos sortimentų dalis, parduodama miškų urėdijose nuo 2006 m. iki 2015 m., kito nuo 762 tūkst. m³ iki 916 tūkst. m³, plokščių ir malkų medienos kartu paėmus – nuo 217 tūkst. m³ iki 325 tūkst. m³ (GMU, MEC, 2006-2015). Pagal disertacijos duomenis įvertinus tai, kad 27,3 proc. visų kertamų eglių medžių turi puvinį, kuris vidutiniš-

6 pav. Pajamų sumažėjimas dėl kelminio puvinio daromos žalos sortimentinei eglių stiebų struktūrai

kai pakyla iki ketvirtadalio stiebo aukščio, bei turėdami puvinį turinčių stiebų skirstinius pagal skersmenį ir aukštį, apskaičiuota, kokią medienos dalį malkų ir plokščių medienoje sudaro kelminio puvinio pažeista mediena. Pagal apvaliosios medienos sortimentų kainų trendus ir dėl kelminio puvinio malkoms bei plokščių medienai priskirtos medienos kiekių tendą apskaičiuotos negautos pajamos (nuostoliai), kuriuos lemia kelminio puvinio paplitimas eglynuose. Per pasakutinius 10 metų dėl kelminio puvinio nulemtų medienos sortimentinės struktūros pokyčių valstybiniame miško sektoriuje nuostoliai vidutiniškai sudarė 36,69 mln. eurų arba 3,7 mln. eurų kasmet (6 pav.).

Apibendrinant galima teigti, kad puvinio pažeisto brandaus medžio stiebo vertė vidutiniškai sumažėja 42 proc.

Vidutinis brandus medynas dėl kelminio puvinio netenka 10,9 proc. vertės. Kelminis puvinio paplitimas yra didžiausias 50-60 metų eglynuose. Negautų pajamų valstybiniame miško sektoriuje didėjimo tempas 0,2 mln. eurų per metus tikėtinas mažiausiai 20 metų. Nežiūrint miškininkų praktikų ir mokslininkų bendrų pastangų, stabilizuoti puvinio plitimą miškuose nepavyksta ir jo daroma žala didėja.

Disertacijos siūlymai:

- peržiūrėti ir keisti norminius teisės aktus, pagal kuriuos vertinama eglynų sortimentinė struktūra bei reglamentuojami eglynų ugdymo ir pagrindinio naudojimo kirtimai;

- parengti atskiras medžių tūrio struktūros lenteles nenukirsto miško tūriui ir sortimentinei struktūrai vertinti kelminio puvinio pažeistuose eglynuose;

- įvesti individualizuotą pagrindinio naudojimo kirtimo amžiaus koregavimą, atsižvelgiant į tarpinio naudojimo kirtimų metu aptiktus kelminio puvinio išplitimo židinius.

Tuopinis rauplėgrybis

Lycogala flavofuscum

Žvynuotoji skylėtbudė

Tuopas (*Populus spp.*) pažeidžiantys grybai ir kenkėjai

Dr. BANGA GRIGALIŪNAITĖ, dr. ANTANAS MATELIS, dr. DAIVA BUROKIENĖ, GTC Botanikos institutas

Tuopa (*Populus*) – gluosninių (*Salicaceae*) šeimos medis, žmonių vadinamas dar topoliu, jovaru. Gentyje yra 110 rūšių, Lietuvoje sutinkama – 14 (Gudžinskas, 1999). Pasaulyje išvesta daug jų veislių (dažniausiai iš dviejų gimininių tuopų rūšių). Žmonėms labiau žinoma paplitusi miškuose drebulė (*P. tremula*) bei želdiniuose auginama pilkoji (*P. alba* x *P. tremula*), juodoji (*P. nigra*), kanadinė tuopa (*Populus x canadensis*).

Tuopos natūraliai auga Vidurio ir Pietų Europoje. Jų šaknys yra plačiai išsiskerojusios, iš jų išauga gausios atžalos. Medžiai greitai auga, šakojasi, išvysto stiprią lają. Būdama atspari taršai, tuopa sodinama užterštose vietose, sugeria drėgmę kartu su nuodingomis medžiagomis, apvalo dirvožemį. Tuopų mediena neatspari puvinii sukėlėjams, ant jos dažniausiai vystosi gauruotoji plutpintė (*Stereum hirsutum*). Birželį tuopas, ypač augančias želdynuose, puola vabzdžiai – tuopinės kandelės (*Phyllonorycter populifoliella*). Rugsėjūtį sunykę jų lapai ima kristi. Vėliau tuopos išaugina naujus lapus ir vėl žaliuoja iki pirmųjų stipresnių šalnų.

Drebulių lapus puola *Coleoptera* būrio vabalai, *Chrysomelidae* šeimos lapgraužiai bei tuopų lapų galus sukeliantys kenkėjai –

Diptera būrio vabzdžiai. Senų tuopų pašaknyje, kamienuose, šakavietėse aptinkama saprotrofinių ir parazitinių grybų, netikrų grybų (gleivūnų, raudenė *Lycogala flavofuscum*), kinivarpų. Ant tuopų šakų vystosi parazitinis visžalis puskrūmis – paprastasis amalas (*Viscum album*).

Straipsnyje pateikiame labiausiai paplitusius tuopos ligų sukėlėjus ir kenkėjus, kurie dažniausiai paplitę ant lapų, šakų, kelmų, kamienų urbanizuotoje teritorijoje ir priemiesčių miškuose.

Gluosninė uncinulė (*Erysiphe adunca*). Miltligė labiau pažeidžia jaunus tuopų lapus, ūglius, o senesnių medžių lapai pažeidžiami labai nežymiai.

Svylyrūdė. Melampsora genties grybai. Lietuvoje šioje gentyje žinomos 23 grybų rūšys. Pagal vystymosi ciklą dauguma šios genties yra makrociklinės, spermagonių ir ecių stadijose, pasilikusios ant *Pinaceae* šeimos augalų (maumedžio, pušies), o uredžių ir telių išplitusios ant tuopų ir gluosnių. Dar kitos rūšys prisitaikę parazituoti ant įvairių gaubtasėklių augalų.

Dėmėtligė. Ligų sukėlėjai – **tuopinė diskulė** (*Discula cytospora*), **tuopinė marsonina** (*Drepanopeziza populorum*). Ant lapų gelsvos arba rudos smulkios aps-

kritos, pavienės arba susiliejančios dėmės. Šie ligų sukėlėjai plinta nežymiai.

Rauplės. Sukėlėjas – **tuopinis rauplėgrybis** (*Venturia tremulae*) konidijų stadijoje – **Pollacia radiosa** (*Fusicladium radiosum*). Grybas birželį pažeidžia jaunus tuopų ūglius, lapai per kelias dienas nuruduoja ir sudžiūsta. Ant žuvusių ūglių susidaro daug rutuliškų tamsių vaisiakūnių – piknidžių, kurie yra užpildyti elipsės formos bespalvėmis piknidiosporomis (jomis grybas plinta). Tuopų lapai, ūgliai iš pradžių atrodo kaip paveikti šalnos, vėliau visiškai nuruduoja ir sudžiūsta.

Želdiniuose ant tuopų šakų aptinkamas vėžio sukėlėjas *Nectria cinnabarina*, ant kelmų – kamščiapintė apdegėlė (*Bjerkandera adusta*), plokščiasis blizgutis (*Ganoderma lipsiense*), vasarą ar rudens plintanti žvynuotoji skylėtbudė (*Polyporus squamosus*), kelminis mėšlagrybis (*Coprinus micaceus*), paprastasis kelmutis (*Armillaria mellea*), gauruotoji skujagalvė (*Pholiota populnea*), drebulinė kempinė (*Phellinus tremulae*). Labiausiai užterštose vietose tuopų šakos būna pažeistos vėžiu, kurį sukelia galus formuojantys kenkėjai. Aptiktas neparazitinis mikomicetas *Lycogala flavofuscum*.

Pavojingiausias drebulės parazitas – **drebulinė kempinė** (*Phellinus tremulae*), kuri sukelia balkšvąjį branduolio puvinį. Grybas paplitęs brandaus amžiaus drebulėse.

Nemažą žalą jauniems tuopų medeliams padaro **tuopinis rauplėgrybis** (*Venturia tremulae*). Anksti pavasarį ir rudenį (ypač medelynuose) reikia išpjaušyti rauplėgrybiu pažeistas tuopų šakų dalis ir jas sudeginti. Atlikus sanitarinį medelių valymą, juos nupurkšti skoru.

Gluosninė uncinulė

Svylyrūdės urediosporų telkiniai

Paprastasis raudonspuogis

Kamščiapintė apdegėlė

Plokščiasis blizgutis

Kelminis mėšlagrybis

Paprastasis kelmutis

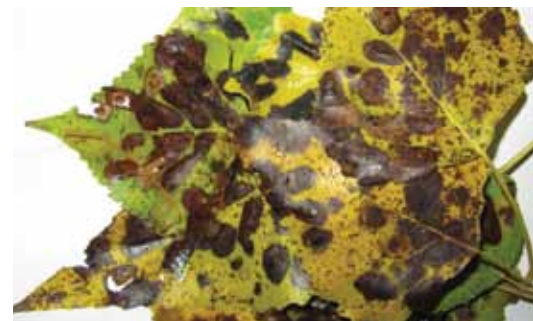
Gauruotoji plutpintė

Gauruotoji skujagalvė

Drebulinė kempinė

Tuopinė kandelė

Lapgraužiai

Vėžiškos išaugos

Paprastasis amalas

nokian
Forest King F

Faks. 8 37 215101

Tel. 8 683 24140 (Aidas)
El. paštas info@pgmtechnika.lt

Tel. 8 656 82777 (Darius)
El. paštas darius@pgmtechnika.lt

Tel. 8 607 77723 (Renaldas)
El. paštas renaldas@pgmtechnika.lt

PADANGOS MIŠKOTECHNIKAI

Miškotvarkos veteranui Pranciškui Girčiui – 100 metų

Spalio 4-ąją miškotvarkininkų bendruomenės atstovai su 100-uouju gimtadieniu pasveikino Vilniaus priemiestyje, Salininkuose gyvenantį miškotvarkos veteraną Pranciškų Girčį, kuris augo, brendo kartu su atsikuriančia valstybe, patyrė buvusius politinius lūžius, išgyvenimus, gerai pažinojo Lietuvos girias ir Sibiro taigą, daugelį miškininkų.

Už aplinkosauginę veiklą pagerbti šį iškilų miškininką atvyko ir aplinkos ministras Kęstutis Navickas, įteikęs jam nusipelnusio aplinkosaugininko ženklelį.

Kraštotyrininkas Vytautas Indrašius vienoje savo knygų apie Zarasų kraštą „Svaitutėlės čiurlenimas“ (2001 m.) aprašė Girčių giminės, pradedant nuo senelio Vinco Girčio, likimus, jų gimtinę. Šių metų gegužės 28 d. ir spalio 4 d. TV3 rodytuose reportažuose miškotvarkos veteranas P. Girčys atskleidė savo ilgaamžiškumo šaknis, prisiminė, kaip karo metais gelbėjo Vingio parko pušis nuo išskirtimo, sumedžiojo mešką Sibire, kaip kasdien dar paskaito laikraštį. Norėčiau šiuo rašiniu priminti žurnalo skaitytojams svarbesnius buvusio miškotvarkininko Pranciškaus Girčio gyvenimo ir veiklos akcentus.

Šimtmetį švenčiantis Pranciškus Girčys

Aplinkos ministras K. Navickas įteikia Pranciškui Girčiui nusipelnusio aplinkosaugininko ženklelį

AUTORIAUS IR PRANCIŠKAUS GIRČIO ASMENINIO ARCHYVO NUOTRAUKOS

Piešdamas pagal užsakymus Pranciškus užsidirbo šiek tiek pinigų studijų pradžiai. Jis iki šių dienų išsaugojo albumėlį su giminių, draugų, valdininkų piešiniais. Tarp jų vienas iš įdomesnių – buvusio miškotvarkos įmonės vadovo Josifo Kuzmino šaržas.

Iki uždariant 1943 m. Vilniaus universitetą, P. Girčys spėjo išlaikyti baigiamuosius egzaminus, bet parašyti diplominį darbą sutrukdė toliau susiklosčiusi nepalanki situacija. Jo perduotoje Valstybiniam miškotvarkos institutui saugoti VU 1943 m. studentų vinjetėje matome nemažai miškininkų, vėliau dirbusių miškotvarkoje.

Besimokydamas universitete, P. Girčys pragyvenimui įsidarbino Vilniaus miesto parkų girininku. 1942 m. principingas būsimasis miškininkas neleido miesto administracijai kirsti Vingio parke pušų pabėgių gamybai, už tai buvo apskūstas vokiečių gebitskomisarui, grėse suėmimas. Laimei, konfliktą pavyko užgesinti, radus tinkamos žaliavos pabėgiams kituose miškuose. Pasitaręs su prof. Jonu Kuprioniu, Pranciškus atsisakė gerai apmokamo girininko darbo miesto savivaldybėje ir 1943 m. įsidarbino Lentupio miškų urėdijoje girininku be girininkijos, 1943 m. lapkričio viduryje paskirtas Baltadvario girininku. Artėjant Rytų frontui, jis grįžo į tėviškę.

1944 m. rugsėjo mėn. P. Girčys įsidarbino Zarasų miškų urėdijoje. Netrukus buvo paskirtas Marcinkonių miškų urėdu, bet paskyrimo vietos nepasiekė – pakeliui sulaukė saugumas. Apkaltintas, kad

Pranciškaus Girčio giminė – Zarasų krašto Dusėtų valsčiaus Gasių kaimas. Jis gimė per Pirmojo pasaulinio karo sunkmetį – 1917 m. spalio 4 d. valsctiečių Jono ir Karolinos Girčių šeimoje, kurioje augo trys sūnūs. Vokiečių okupacinė valdžia rekvizavo valsctiečių gyvulius, apdėjo mokesčiais, darbo prievolėmis. Tėvas per kūlimo talką buvo sužalotas, pasiligojo ir 1922 m. mirė. Šeima gyveno labai skurdžiai. Motinai vėl ištekęs, į šeimą atėjo patėvis Balys Matiukas, darbštus, tvarkingas ūkininkas iš netolimo Jasų kaimo. Vaikams gyvenimas kiek pagerėjo. Pranciškų, baigusį su pagyrimu 1930 m. Butkelių pradžios mokyklą, priėmė mokyti į Zarasų K. Būgos gimnazijos antrą klasę. Čia jis gavo iš mokytoju dirbusio tapytojo, dailėtyrininko Justino Vienožinskio ir ge-

rus piešimo pagrindus, kas labai pravertė vėliau gyvenime.

Bet 1937 m. baigus su pagyrimu gimnaziją toliau mokytis nebuvo lėšų. Jaunuolį 1937 m. pašaukė į kariuomenę, kur pasiuntė į karo mokyklą. Pranciškus norėjo būti karo lakūnu, bet komisija dėl sveikatos į šį skyrių nepriėmė. Karo mokykloje jis mokėsi kartu su Juozu Kazicku, vėliau tapusiu žinomu Amerikos verslininku.

Atlikęs karinės tarnybos prievolę, P. Girčys nusprendė būti miškininku – 1939 m. įstojo į Dotnuvos Žemės ūkio akademijos miškininkystės skyrių, vėliau studijas tęsė Vilniaus universiteto Miškų ūkio mokslų fakultete.

Čia jam pravertė gimnazijoje išlavinta kaligrafiška rašysena, piešimo įgūdžiai pieštuku, vėliau išmoko ir šaržo meno.

Jaunesnysis leitenantas,
1937 m.

VU studentas

karo metais dirbdamas girininku tarnavo vokiečių okupacinei administracijai. Įdomi to laikmečio informacinė detalė: nežiūrint suėmimo, miškų administracijos telefonų knygoje atsirado įrašas, kad Pranciškus Girčys yra Marcinkonių miškų urėdas, o pagal Miškų administracijos 1944 m. gruodžio 30 d. įsakymą nuo 1944 m. gruodžio 1 d. atleistas iš Marcinkonių miškų urėdo pareigų.

Paleistas iš tardymo įstaigų, jis vėl laikinai įsidarbino Zarasų miškų urėdijoje. Vengdamas saugumo pinklių, 1945 m. atvyko į Kauną, kur buvo organizuojami miškotvarkos kursai. Mėtydamas pėdas, įstojo ir į Veterinarijos akademiją.

Lietuvos miškotvarkos kontoros valdytojas J. Kuzminas, gavęs nurodymą organizuoti naują miškotvarkos trestą Rusijoje, Novosibirske, rinko būrį lietuvių miškininkų, kuriems grėsė represijos. Buvo pakviestas ir P. Girčys. Taip 1948 m. net 32 miškininkai išvažiavo į savanorišką tremtį Sibire, kur praktiškai sudarė naujai steigiamo miškotvarkos tresto branduolį. Kai kurie ten tapo būrių viršininkais (J. Kripas, A. Komuntavičius, K. Sakalauskas, R. Dūdelis, Z. Vidugiris, kiti dirbo taksatoriais (A. Bingelis, K. Brazaitis, A. Danilevičius, B. Didžgalvis, Z. Gineitis, V. Račkauskas, J. Rinkevičius). Po J. Stalino mirties dauguma šių miškotvarkininkų grįžo į Lietuvą, o kai kurie užsibuvo ir ilgiau. Tarp jų – P. Girčys, miškų taksatoriumi dirbęs Sibire 12 metų, kur buvo pastoviai prižiūrimas saugumo.

Grįžęs 1961 m. į Lietuvą, jis iki 1977 m. dirbo miškotvarkos įmonėje taksatoriumi, nesivaiškė aukštų išdirbių, nedalyvavo propaguotose soclenktyne. Nors mėgo techniką, ką nors išradimai konstruoti, bet niekada nevairavo automobilio. Patikimiausia transporto priemonė jam buvo dviratis.

P. Girčys ilgą laiką buvo nenuilstantis

miškotvarkos įmonėje veikusios sportinės šaulių komandos treneris ir geriausias šaulys. Miškotvarkininkai dalyvaudavo įvairaus masto varžybose – Kauno miesto ir rajono DOSAAF, šakinės miškininkų profsąjungos, Pabaltijo miškotvarkininkų spartakiadose. Pranciškaus buvusių svarbą šioje veikloje pajutome jam išėjus 1977 m. į pensiją – šaulių būrelio veikla ėmė silpnėti, kol visai užgeso „perestroikos“ metu. Kažkur

pradingo ir Kauno miesto ginklų saugykloje laikyti ginklai. Jis taip pat mėgo žvejoti, buvo nuolatinis žvejybos varžybų dalyvis.

Įkūrus 1976 m. Kauno rajone kolektyvinį sodą „Šatija“, jame sklypus gavo per 40 miškotvarkos darbuotojų. Kai dauguma augino daržoves, sodino vaismedžius, Pranciškus visą sklypą užsodino vien lazdynais.

Jis liko nesukūręs šeimos, nors moterims nebuvo abejingas. Apie tai byloja išlikusi studijų laikų draugės nuotrauka ir šaržas. Matyt, laikmetis ne jo šeimyninei laimei buvo skirtas.

Pranciškus daug metų gyveno Kaune įsigytame kooperatiniame bute. Senatvėje pats tvarkėsi, nepripažindamas socialinių darbuotojų rūpybos.

Veterano teigimu, tarybinio saugumo nemalonėn buvo patekę ir jo broliai, kiti giminės. Prasidėjus 1941 m. birželį karui, broliai Petras ir Jonas Girčiai buvo Pimpų kaime organizuoto sukilėlių prieš tarybų valdžią būrio nariais. Už tai 1944 m. gruodį juos suėmė ir įkalino Vorkutoje. Išsekęs nuo alinančio darbo ir bado, Petras ten mirė 1946 m. spalio 7 d. Su jauna žmona Eugenija Merkyte jis pragyveno tik 13 mėn., nepamatė gimusios dukros Aldutės. Dabar ji, Aldona Butvilienė, gyvena Salininkuose ir globoja vienišą dėdę Prancišką. Brolis Jonas pasiligojęs 1961 m. grįžo iš Vorkutos, šeimos irgi nesukūrė, dirbo Antazavės žemės ūkio technikume meistru (mirė 1985 m.).

Kraštotylininko V. Indrašiaus knygoje rašoma, kad Pranciškaus dėdė Kazimieras Girčys po tarnybos carinėje kariuomenėje apsigyveno Kijeve, vedė turtingo vyno pirklio dukrą. Gyveno pasiturinčiai, augino tris sūnus ir dukrą, visi buvo gabūs muzikai. Iki Pirmojo pasaulinio karo dėdė atvykdavo į tėviškę Gasių kaime, apdalydavo vaikus lauktuvėmis. Pranciškus išsaugojo seną nuotrauką, kurioje dėdė Kazimieras

Girčys įsiamžinęs su caro valdininkais. Valdžią Rusijoje perėmus bolševikams, pradingo Kazimieras Girčys su savo šeima.

Pusbrolis Antanas Girčys dirbo vienoje Rygos gamyklų. 1915 m. ją evakavus, atsikūrė Maskvoje, buvo mobilizuotas į carinę armiją. Baigęs jaunesniųjų karininkų mokyklą, kovėsi fronte, 1918–1922 m. dalyvavo pilietiniame kare, buvo artimai pažįstamas su tarybiniais karvedžiais M. Tuchačevskiu, ypač su Baltarusijos karo apygardos vadu Jeronimu Uborevičiumi. Su jo rekomendacijomis 1933 m. baigė lakūnų mokyklą Orenburge, 1936 m. – aukštąją aviacijos mokyklą Eisko mieste. 1938 m. nepagrįstai represuotas, kalėjo Archangelsko lageryje. Po dviejų metų reabilituotas ir paskirtas Maskvos miesto aeroklubo viršininku. Mokė kursantus, skraidė virš Maskvos, gindamas miestą nuo vokiečių lėktuvų antskrydžių. Po to dalyvavo mūšiuose Kaukaze, Rumunijoje. Po karo užėmė aukštą pareigą Maskvos miesto aeroklubuose. Pulkininkas A. Girčys iki 1988 m. beveik kas vasarą aplankydavo tėviškę, susitikdavo su giminėmis (mirė Maskvoje 1997 m., sulaukęs 101 metų). Tai parodo iš vienos pusės Girčių giminės gyvybingumą, iš kitos pusės – kad laikmetis tos pačios giminės narius pastatė skirtingose politinės barikados pusėse.

„Dusetų kaimo kapinėse ilsisi visi mano artimieji – tėvai, broliai. Ten bus ir mano poilsio vieta“, – sako nueitą šimtmečio gyvenimo kelią apmąstęs Pranciškus.

O mes, buvę jo bendradarbiai, linkime jam ir toliau sveikų, prasmingų metų.

Algirdas RUTKAUSKAS

Vienas iš P. Girčio šaržų – buvęs miškotvarkos įmonės vadovas Josifas Kuzminas

Miškotvarkos veteranai

Apžvelgta Lietuvos miškotvarkos raida

Lietuvos miškuose reguliari miškotvarka prasidėjo 1922 m., įkūrus miškotvarkos padalinį Miškų departamente. Pažymint lietuviškos miškotvarkos ištakų 95-metį, Valstybiniame miškotvarkos institute rugsėjo 29 d. prisiminta istorinė praeitis, apžvelgti atlikti darbai, tolesnės miškų tvarkymo perspektyvos. Renginyje dalyvavo ir gausus miškotvarkos veteranų būrys.

Valstybinio miškotvarkos instituto direktorius Alfredas Galaunė supažindino kolegas su vykstančia miškų ūkio valdymo pertvarka, kurios metu Miškotvarkos institutas su miškų urėdijomis bus reorganizuotas į Valstybinės miškų urėdijos struktūrą. Miškų inventorizacija ir miškotvarka integruosis įmonės viduje kaip sudėtinė miškų ūkio planavimo, stebėsenos ir vertinimo dalis. Tikimasi, kad po pertvarkos išliks pagrindinis miškotvarkos specialistų branduolys ir 2017 m. pradėtas aštuntas Lietuvos miškų inventorizacijos ciklas bus tęsiamas.

Buvusieji miškotvarkininkų vadovai Algirdas Brukas, prof. Andrius Kuliešis akcentavo miškų inventorizacijos tęstinumo ir perimamumo svarbą. Klasikinė sklypinė miškų inventorizacija turėtų peraugti į nepertraukiamumo principais vykdomą, keisis tik kai kurios miškotvarkos darbų technologijos.

Prof. Romualdas Deltuvas prisiminė naujovių diegimą miškotvarkoje – informacinių technologijų raidą, miškotvarkos normatyvų rengimą, technologinį miškų tvarkymą. Tuo metu didžiausią organizacinę krūvį teko atlaikyti 35 metus vyriausioju inžinieriumi dirbusiam Stasiui Jakuboniui.

Benediktas Gindrėnas šiltai atsiliepė apie senesniosios kartos vadovų žmogišką bendravimą su pavaldiniais, jų paramą negandos metais. Įgyta miškotvarkoje patirtis pravertė jam dirbant Dubravos EMM urėdijoje Pajiesio girininkijos girininku, vėliau pedagogu KMAI kolegijoje.

Algirdas Rutkauskas akcentavo žmogiškojo faktoriaus svarbą miškotvarkoje, paminėdamas visų miškotvarkos grandžių

darbuotojus – matininkus, taksatorius, projektų vadovus, taksacijos ir miškotvarkos mokslo diegėjus. Po kelis dešimtmečius miškuos praleidę dauguma miškotvarkininkų ir garbaus amžiaus sulaukę yra dar tvirti, domisi nūdienos aktualijomis. Tai 90 metų sukaktį atšventę Petras Unikauskas, Bronius Makštys, Tadas Tovianskas, Pranas Bratkauskas, prie šio jubiliejaus artėjantys Jonas Stankevičius, Vaidotas Antanaitis, Jonas Daniulis. O taksatorių Pranciškų Girčių spalio 4 d. sveikinome su 100-čio jubiliejumi. Po 48-50 metų miškotvarkoje išdirbo Bronius Makštys, Romualdas Krogertas, Antanas Jankauskas, Antanas Pautienis, Danielius Ušeckas, Jonas Stankevičius, Algirdas Rutkauskas, Jonas Zelvaras.

Tylos minute pagerbėme per paskutiniuosius 5 metus išėjusius Anapilin – tai buvę miškotvarkos projektų ir grupių vadovai Juozas Lukošius, Romualdas Krogertas, Antanas Pautienis, Gediminas Petružis, Algimantas Paulaitis, Romualdas Juknevičius, taksatoriai Rimantas Bagdonas, Juozas Ražaitis, techniniai darbuotojai Aldona Jazukevičienė, broliai Saulius, Rimantas ir Vidmantas Kalvėnai.

Miškotvarkos raidos sukaktys buvo apžvelgtos spaudoje. 50-čiui pažymėti išleista taksatoriaus Fausto Jončio apybraiža „Pusė amžiaus girių takais“ (1973), 80-čiui – autorių kolektyvo leidinys „Lietuvos miškotvarka ir jos raida“ (2002), minint 90-metį parengtas Algirdo Bruko straipsnis „Lietuvos miškotvarka: kūrimo ir griovimo verpetuose“ („Mūsų girios“, 2012 m., Nr.1-3).

Viliamės po 5 metų vėl susitikti ir paminėti atsinaujinančios ir veiklios miškotvarkos 100-metį. Tam rengiantis tikslinga išleisti miškotvarkininkų parašytus prisiminimus, apibendrinti Lietuvos miškų išteklį raidą per visą miškų tvarkymo laikotarpį (1922-2022 m.).

Algirdas RUTKAUSKAS

Diskusijos prie miškotvarkininkų Atgimimo ažuolo, pasodinto laisvai minint 1989 m. Vasario 16-ąją

Pasveikinus spalio 4-ąją miškotvarkos veteraną Pranciškų Girčių

Benediktas Gindrėnas (kairėje) ir Algirdas Brukas

AUTORIAUS nuotraukos

Romualdas Budzila

Šalies miškų daktaras

Pažymėjęs 70-metį, Valstybinės miškų tarnybos Miško sanitarinės apsaugos skyriaus ilgametis darbuotojas Romualdas Budzila, spalio 1 d. išėjo į pensiją. Norime priminti per 46 metus nuveiktus jo darbus, atsivimą šiai specifinei miškininkystės sričiai. Pradėjęs 1972 m. dirbti miško sanitarinėje apsaugoje, jis šio darbo profilio nekeitė iki pensijos, sukauptą patirtį perteikė kitiems.

Romualdas gimė Ukmergės rajone, Neprausių kaime, o augo ir vidurinę mokyklą baigė Vilniuje. Nuo vaikystės pamilti gamtą, mišką, jį paskatino, matyt, dažnas filmų gamtos tematika žiūrėjimas Vilniaus universiteto Gamtos fakultete, nes šalia fakulteto gyvenantys miesto vaikai irgi būdavo įleidžiami į kino salę. Jiems tai buvo didelė atrakcija bei žinių ir akiračio praplėtimas apie savo krašto ir užsienio šalių gamtą. Todėl 1966 m. baigęs sostinės 23 vidurinę mokyklą, Romualdas nedvejodamas stojo į LŽŪA Miškų ūkio fakultetą. Dar studijų metais jis 1969-1971 m. įsidarbino laborantu tuometinio Miškų ūkio mokslinio tyrimo instituto Medžioklės ūkio laboratorijoje, o nuo 1972 m. pradėjo „miško daktaro“ karjerą įsteigtoje Inspekcinėje miško patologų grupėje. 1972-1973 m. rūpinosi sėklinėse plantacijose augančių medelių būkle: stebėjo kenkėjus, prižiūrėjo kaip atliekamos jų naikinimo priemonės, kontroliavo medelių skiepijimą bei bendrą plantacijų priežiūrą. Neakivaizdiniu būdu 1974 m. baigė studijas LŽŪA.

Nuo 1974 m. Romualdas rūpinosi šalies miškų sveikatingumu, nežiūrint per tą laiką miškų žinyboje įvykusių įvairių struktūrinių pokyčių. Priklausomai nuo būtinybės, situacijos miškuose, jis stengėsi pateikti kuo išsamesnes rekomendacijas bei pasiūlymus miškų urėdijų miškininkams. Tai cheminės, biologinės bei mechaninės apsaugos priemonės, rekomendacijos medelynų, želdinių ir jaunuolynų apsaugai nuo grybinių ligų ir kenkiančių vabzdžių, taip pat spygliagraužių vabzdžių židinių tikslesnio prognozavimo metodai, kitos temos. Daug pastangų Romualdas įdėjo sekant, prognozuojant ir naikinant pušų spyglius graužiančius kenkėjus, ypač žvaigždėtąjį pjūklėlį-audėją Rytų Lietuvoje ir pušinį pjūklėlį, pušinį verpiką bei pušinį pelėdgalvį Pietryčių Lietuvoje.

Nepriklausomybės metais Romualdo iniciatyva buvo užmegzti ryšiai su Lenkijos miško sanitarinės apsaugos specialistais, iš jų gavome daug metodinės literatūros. Jis pastoviai domėjosi šios šalies miškų sanitarinės apsaugos naujovėmis, į lietuvių kalbą versdavo bendradarbius dominančius tekstus.

Per ilgus darbo metus Romualdas gerai pažino jam patikėto regiono miškus, bendravo su daugeliu urėdijų miškininkų, sukaupė vertingą masinius kenkimo židinius sudarančių vabzdžių stebėjimo, rekognostinių ir detalių tyrimų praktinę patirtį. Jis buvo mums tarsi Miško sanitarinės apsaugos tarnybos vizitinė kortelė – „ilgametis miško daktaras“, noriai teikiantis išsamias rekomendacijas, patarimus, nemėgstantis biurokratinio popierizmo gausos, pergyvenantis dėl miškų ateities ir jų sanitarinės būklės. Romualdas mielai konsultavo ir miškų savininkus. Už gerą darbą daug kartų skatintas padėkomis.

Laisvalaikiu Romualdą traukė kelionių aistra – gal tai ir vaikystės pažintinių filmų įtaka? Jis asmeniniu automobiliu aplankė daugelį Europos šalių. Pastaruoju metu labiau domisi savo šalies pažinimu. Taip pat pasinėrė į asmeninę veiklą, gerinant savo poilsio ir gyvenimo sąlygas, tvarkant aplinką kolektyviniame sode, kur pailsi nuo miesto šurmulio.

Septyniiasdešimtmečio proga buvusiam bendradarbiai Romualdai Budzilai linkime stiprybės, ilgų gyvenimo metų, aktyvios veiklos ir neišsenkamų įspūdžių gamtos ir krašto pažinime.

*Virgilijus VASILIAUSKAS
Valstybinės miškų tarnybos
Miško sanitarinės apsaugos skyriaus vedėjas*

Pušų lajų kenkėjų apskaita – kruopštus darbas

VMT Miško sanitarinės apsaugos skyriaus archyvo nuotraukos

DIDELIAIS KIEKIAIS superkame beržo rąstus nuo 16 cm skersmens

Informacija apie supirkimo kainas ir sąlygas internete www.likmere.lt
telefonu 8 340 60054, el. paštu info@likmere.lt

***Viskas dirbantiems ir besiilsintiems miške –
Viskas vienoje vietoje***

- ▶ IŠKLAUSYSIME
- ▶ PAKONSULTUOSIME
- ▶ PARINKSIME GERIAUSIĄ, KOKYBIŠKIAUSIĄ IR PIGIAUSIĄ
- ▶ OPERATYVIAI ATVEŠIME TIESIAI PAS JUS, O JEI REIKIA IR Į MIŠKĄ

UAB „MMC Forest“

Nausodžio k.,
Vėžaičių sen.,
96215 Klaipėdos r.
Tel. 8 673 51506
El. paštas info@mmc.lt
www.miskui.lt

Miškų urėdijų 2017 m. rugsėjo mėn. apvaliosios medienos sortimentų kainos, Eur/m³

Sortimentas	2017 m. rugsėjo mėn. vidutinė kaina	Indeksas 2017 m. sausis=100	2017 m. sausio - rugsėjo mėn. vidutinė kaina
Pušies pjautiniai rąstai	58	107	56
Eglės pjautiniai rąstai	66	103	64
Ažuolo pjautiniai rąstai	180	85	199
Uosio pjautiniai rąstai	119	104	114
Drebulės pjautiniai rąstai	45	102	44
Beržo pjautiniai rąstai	77	106	74
Juodalksnio pjautiniai rąstai	63	111	59
Pjautiniai spygliuočių smulkieji rąstai	50	106	48
Pjautiniai lapuočių smulkieji rąstai	37	103	37
Eglės papierrąščiai	27	108	26
Pušies papierrąščiai	27	108	25
Beržo papierrąščiai	28	108	27
Drebulės papierrąščiai	24	104	24
Uosio papierrąščiai	43	108	43
Plokščių mediena (spygliuočių)	22	105	22
Plokščių mediena (lapuočių)	22	105	21
Malkinė mediena	25	109	24
Iš viso apvalioji mediena	42	111	40

Kainos be PVM ir transporto išlaidų

GMU inf.

CHAIN

COBIOLUBE®

Už ekologišką ir švarų mišką!

Unikali BIO grandininė alyva Cobiolube® Chain tai:

- efektyvus pačios alyvos, taip pat harvesterio-pjūklo grandinių, pjovimo juostų ir guolių taupymas ir ekonomija
- 100 procentinis susiskaidymas ir ekologiškumas
- visiškai nekenksminga miškui, žvėrimis ir žmogui
- tinka vasaros ir žiemos sezono naudojimui
- sertifikuota Regulation (EC) No. 1907/2006.
- puikios naudotojų rekomendacijos, nepriekaištinga Suomiška kokybė

miskui.lt

UAB „MMC Forest“

Nausodžio k., Vėžaičių sen., 96215 Klaipėdos r.
Tel. 8 673 51506, El. p. info@mmc.lt, www.miskui.lt, www.mmc.lt

HSP Gripen
of Sweden
www.hsp.se

HSP Gripen patys tvirčiausi ir patikimiausi griebtuvai pasaulyje

★ Didžiulis pasirinkimas griebtuvų miškovežiams, medvežėms, biokurui ir didiesiems medienos krovis terminaliniams kranams

★ Aukščiausios rūšies plienas, du sustiprinti cilindrai

★ Realios garantijos ir servisas.

mob. tel. 8 670 24481

UAB „MMC Forest“

Nausodžio k., Vėžaičių sen., 96215 Klaipėdos r.

Tel. 8 673 51506 • El. paštas info@mmc.lt

• www.miskui.lt • www.mmc.lt

miskui.lt

Matavimo prietaisai

miskui.lt
UAB „MMC Forest“

- Elektroninės žerglės Masser, Codimex
- Žerglės Masser, Codimex, Haglof, BAHCO
- Busolės SUUNTO, SILVA
- Aukštimačiai NIKON, SUUNTO, HAGLOF, SILVA
- Tolimačiai NIKON, Walther, Haglof
- GPS Garmin, Trimble
- Amžiaus grąžtai Haglof
- Liniuotės, matavimo juostos
- Relaskopai ir kiti matavimo prietaisai

Nausodžio k., Vėžaičių sen., 96215 Klaipėdos r.
Tel. 8 673 51506, El. p. info@mmc.lt, www.miskui.lt, www.mmc.lt

LMPF kreipėsi į Administracinį teismą

„Iš neteisės negali atsirasti teisė“ – tai visiems gerai žinoma aksioma. Šiuo atveju ją prisimename, matydami 2017 m. liepos 11 d. LR Seimo priimtą Miškų įstatymo kai kurių straipsnių pakeitimo, visiems suprantamo kaip miškų urėdijų reorganizavimo, įstatymo taikymo praktiką. Lietuvos miško ir miško pramonės darbuotojų profesinių sąjungų federacija (LMPF) jau anksčiau manė, kad „bėgama priekyje traukinio“, t. y. ne laiku vykdomos miškų urėdijų reorganizavimo procedūros, labai ribotas darbuotojų konsultavimas ir informavimas dėl jų ateities, patys reformos entuziastai nelabai suvokia, kaip veiks jų sukurtos įmonės mechanizmas ir t.t. Abejonių kėlė ir vykdomų miškų urėdijų reformavimo procedūrų teisėtumas. Konsultuojantis su teisininkais, šios abejonės pasitvirtino.

Teisininkų nuomone, priimtose Miškų įstatymo pataisose, kurios įsigalios nuo 2018 m. sausio 1 d., reglamentuoja padėtį, kuri įteisinama po reorganizacijos procedūros, tačiau nenustato jokio po reorganizavimo veikiančio miškų urėdijų skaičiaus, ar kad turėtų veikti tik viena VĮ Valstybinių miškų urėdija. Pagal valstybės įmonių reorganizavimo procedūrų reikalavimus, numatytus LR Civiliniame kodekse ir kituose teisės aktuose, reorganizavimo procesas turi vykti tam tikra teisėkūros seka, parengiant poįstatyminius teisės aktus. Vyriausybė turi priimti nutarimą, kuriuo sutinka reorganizuoti įmonę, taip pat numato, kaip ją reorganizuoti, po to valstybinių miškų savininko teisės įgyvendinanti institucija priima sprendimą pradėti reorganizavimo procesą, reorganizavime dalyvaujančių įmonių vadovai parengia reorganizavimo sąlygas ir viešai jas skelbia bei pateikia Juridinių asmenų registrui.

Praejus 30 dienų po viešo reorganizavimo sąlygų paskelbimo, savininko teisės ir pareigas vykdanči institucija priima sprendimą reorganizuoti įmonę. Galiausiai įregistruojami po reorganizacijos veiklą tęsiančio juridinio asmens įstatai ir išregistruojami reorganizuojami juridiniai asmenys. Po šių veiksmų reorganizavimo procesas laikomas baigtu.

Teisės specialistų nuomone, miškų urėdijų reorganizavimo procesas nebuvo pradėtas tinkamai, nebuvo priimti esminiai reorganizavimą įgyvendinantys teisės aktai, o priimtieji kelia abejones dėl jų teisėtumo. Daugiausia abejonių kilo dėl generalinio miškų urėdo 2017 m. rugsėjo 7 d. įsakymo 1B-155. Juo inicijuojama reorganizavimo procedūra, o įmonių vadovai įpareigojami sudaryti miškų urėdijų reorganizavimo prijungimo būdu prie valstybinio miškotvarkos instituto *reorganizavimo sąlygų aprašus* bei *rekomenduojamas* visoms miškų urėdijoms vienas jų paskelbimo būdas. Manoma, kad įsakymas priimtas, vadovaujantis LR vyriausybės nutarimo, kuriuo ji sutinka reorganizuoti miškų urėdijas, pagrindu. Vyriausybė pradėjo reorganizavimo procedūrą, nepriėmusi Miškų įstatymo pataisas įgyvendinančio teisės akto, kuris turėtų įsigalioji kartu su Miškų įstatymo pataisomis ir jame būtų aiškiai nurodyta, kad nuo 2018 m. sausio 1 d. veiks tik viena Valstybinių miškų urėdija. Šiuo atveju Vyriausybės nutarimas priimtas dar galiojant Miškų įstatymo 7 str. 1 daliai, nustatančiai, kad Lietuvos valstybinius miškus prižiūri 42 miškų urėdijos, t. y. žemesnės galios teisės aktas prieštarauja įstatymui. Be to, generalinio miškų urėdo įsakymu miškų urėdai įpareigoti parengti ir paskelbti *reorganizavimo sąlygų aprašus*, o ne pačias *sąlygas*, kaip tai numato Civilinis kodeksas ir kiti teisės aktai, t. y. miškų urėdams numatytos pareigos, neatitinkančios teisės aktų.

Teisininkai taip pat įžiūri ir kitų teisei prieštaraujančių procedūrinių dalykų dėl kreditorių informavimo.

Generalinio miškų urėdo įsakymu įgyvendinamas miškų urėdijų reorganizavimas daro tiesioginę įtaką visiems miškų urėdijų darbuotojams. Reorganizavimas prijungimo būdu reiškia miškų urėdijų veiklos pabaigą, kuri sukelia reikšmingus pokyčius visų darbuotojų gyvenime, neabejotinai lemia neužtikrintumą ir jų šeimoms dėl darbo vietų ar darbo sąlygų. Todėl netoleruotina situacija, kai reorganizavimas įgyvendinamas abejones keliančiais ar įstatymams prieštaraujančiais teisės aktais.

Dėl šių priežasčių LMPF, pasikonsultavusi su teisės specialistais, nusprendė skųsti aukščiau minėtą generalinio miškų urėdo įsakymą Vilniaus apygardos administraciniam teismui, prašydamą šį įsakymą pripažinti neteisėtu bei taikyti užtikrinimo priemonę – sustabdyti jo galiojimą, kol įsiteisės teismo sprendimas byloje. Taip pat teismo prašoma kreiptis į LR Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar LR Vyriausybės nutarimas, sutinkant reorganizuoti miškų urėdijas, neprieštarauja atitinkamiems įstatymams.

Lietuvos miško ir miško pramonės darbuotojų profesinę sąjungą byloje atstovauja advokatas dr. Paulius Miliauskas.

Inga RUGINIENĖ
LMPF pirmininkė

VACLOVO TREPĖNAČIO nuotrauka

Valtra – patikimas partneris miške

PROFESIONALUS KOMUNALINIO ŪKIO TRAKTORIUS

technologiniais sprendimais išpildys
kiekvieno kliento poreikius

VALTRA

- MIŠKININKYSTEI
- KELIŲ PRIEŽIŪRAI
- APLINKOSAUGAI

UAB „ROVALTRA“ – Vienintelė Valtra Inc. atstovė Lietuvoje, Kalvarijų g. 125-602, LT-08221, Vilnius
Tel. 8 5 2737000, faks. 8 5 2472085, mob. tel. 8 687 40042, el. paštas info@rovaltra.lt • www.rovaltra.lt

Naujas techninis sprendimas –

Suomijos koncerno Valtra Inc. įvairių modifikacijų traktoriai daugiau kaip dvidešimt metų sėkmingai triūsia visais metų laikais Lietuvos keliuose, miškuose, laukuose. Šios patikimos mašinos džiugina ūkininkus, miškininkus, įmonių vadovus, inžinierius, ekonomistus savo eksploatacinėmis savybėmis, ekonomišku, patikimumu. Valtra traktoriai kuriami, gaminami ir tobulinami, kad pirmiausia patenkintų įnoringų suomių ūkininkų ir miškininkų poreikius bei reikalavimus. Jie turi užtikrinti nepriekaištingą darbą gana atšiauriomis Suomijos sąlygomis, tačiau šio koncerno traktoriai gerai užsirekomendavo ir Lietuvoje, kur klimatas žymiai švelnesnis.

UAB Rovaltra kolektyvas prie apdovanoto traktoriaus Valtra T234 Versu Smart Touch

Įvertintas parodoje

Valtra kompanijos nauji, modernizuoti IV kartos *N*, *T* ir *S* serijos traktoriai jau demonstruoti ASU Žemės ūkio mokslo ir technologijų parko organizuotose parodose ir sėkmingai dirba Lietuvoje.

Šiemet *Valtra Inc.* pristatė naujai sukurto valdymo porankį *Smart Touch*, kuris montuojamas *N* ir *T* serijų *Versu* ir *Direct* bei visuose *S4* modeliuose, turinčiuose darbo hidrauliką su elektrohidrauliniiais skirstytuvais. Šis išmanusis *Valtra* porankis palengvina operatoriaus darbą, traktoriaus valdymą, padidina komfortą.

Vienintelis *Valtra Inc.* atstovas Lietuvoje UAB *Rovaltra* rudeninėje ASU parodoje „Sprendimų ratas 2017“ pristatė traktorių *Valtra T234 Versu Smart Touch* su išmaniuoju valdymo porankiu. Eksponuo-

tas traktorius apdovanotas šios jubiliejinės 10-osios parodos medaliu ir diplomu.

Išskirtinės savybės

Valtra T234 Versu Smart Touch (250 AG) – vienas galingiausių *T4* serijoje. Skaičius 4 nurodo ketvirtos kartos *T* serijos gaminį, o žodis *Versu* – transmisijos modifikaciją, *Smart Touch* – naujos kartos išmanųjį porankį ir programinę įrangą.

Pats traktorius *Valtra T234 Versu* (be išmaniojo porankio) buvo pristatytas dar 2015 metais parodoje „Ką pasėsi... 2015“. Galingas, modernaus, patrauklaus, šiuolaikiško dizaino, lengvai valdomas traktorius *Valtra T234 Versu* turi naujos kartos elektronines sistemas, kurių dėka užtikrinamas aukštas darbo našumas bei operatoriaus saugumas. Jis pasižymi dideliu ekonomišku ir puikiais eksploatacinėmis

savybėmis, todėl natūralu, kad šios serijos traktoriai pelnė pripažinimą daugelyje tarptautinių parodų.

Lyginant technines charakteristikas bei išorinę išvaizdą, traktoriai *Valtra T234 Versu* ir *Valtra T234 Versu Smart Touch* beveik identiški (išskyrus Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 167/2013 nustatytus reikalavimus stabdžių sistemoms). Tačiau naujojo *Valtra T234 Versu Smart Touch* kabinos vidus aiškiai skiriasi nuo senesnės modifikacijos traktoriaus. Neabejotinai pirmiausia į akis krinta traktoriaus valdymo terminalo porankis su 9" (devynių colių) liečiamuoju (jutikliniu) ekranu. Konstruktoriai pasistengė, kad moderniausio traktoriaus kabinoje nebūtų jokių kabančių ekranų, o dešiniojo prietaisų skydelio vietoje įrengta panelė su vienu avarinio stabdžio raudonu mygtuku. Jis labai gerai matomas ir lengvai pasiekiamas net nepakeliant alkūnės nuo porankio.

Valdymo porankis *Smart Touch*

Naujasis *Valtra Smart Touch* valdymo porankis sudaro vieną visumą (integruotas). Jame ergonomiškai išdėstyta daugiafunkcinė važiavimo valdymo svirtis, elektro-hidraulinių skirstytuvų valdymo svirtelės, elektrohidraulinio keltuvo ir

Valdymo porankis *Valtra Smart Touch*

žingsnis tobulybės link

1 pav.

2 pav.

3 pav.

GTV valdymo jungikliai, jutiklinis traktoriaus terminalo ekranas, valdymo mygtukų laukeliai. Porankyje visi valdikliai sugrupuoti logiškai pagal atliekamas funkcijas, lengvai pasiekiami. Įdiegus naują programinę įrangą, mašina valdoma žymiai greičiau ir paprasčiau.

Operatorius traktorių gali valdyti nekeisdamas savo kūno padėties: galva išlieka tokioje pačioje padėtyje važiuojimo krypties atžvilgiu, o atliekant tam tikras operacijas nebūtina pakelti alkūnės nuo porankio. Tai ypač svarbu užtikrinant darbo saugumą.

Liečiamas 9" traktoriaus terminalo ekranas sujungtas su porankiu jungtimi taip, kad ekrano padėtį galima reguliuoti visomis kryptimis. Tokiu būdu operatorius komfortiškai valdo mašiną ne tik važiuojant į priekį, bet ir atbuline eiga, pasinaudodamas Valtra atbulinio vairavimo sistema Twin Trac.

Valtra Smart Touch valdymo porankio 9" liečiamasis ekranas turi 3D pasukamą traktorių vaizdą su logine seka išdėstytais sistemų dialogų paveikslėliais (1 pav.), todėl lengvai galima rasti nuorodą į reikiamą sistemą. Ją palietus akimirksniu atsirado reikiamos sistemos nustatymų langas su dialogų paveikslėliais (2 pav.). Būtinai parametrai nustatomi liečiant ikonas ekrane panašiai kaip išmaniajame mobiliajame telefone, tik kiek paprasčiau, nes paveikslėliai didesni, ryškūs ir aiškūs. Loginė sistema tokia paprasta, kad žmogus intuityviai viską supranta ir išmoksta ją naudotis net be instrukcijų. Priklausomai nuo vartotojo poreikių, informaciją galima suskirstyti į atskirus laukelius (3 pav.) su visomis traktoriaus pagrindinėmis ir papildomai integruotomis valdymo siste-

Važiavimo svirtelė yra ledo rutulio lazdos formos, jos viršutinė dalis padengta minkšta, neslidžia guma, kad operatoriaus ranka garantuotai neslidintų atliekant tam tikras valdymo operacijas. Visi valdikliai turi foninį apšvietimą

momis. Pavyzdžiui, tikslaus automatinio vairavimo sistema Auto-Guide, padargų valdymo sistema Isobus, galulaukių valdymo sistema U-pilot ir pan.

Prestižinis apdovanojimas

Valtra Smart Touch valdymo porankis šiemet laimėjo prestižinį apdovanojimą Red Dot Award 2017 transporto priemonių priedų kategorijoje. Red Dot Award (Raudonojo taško apdovanojimas) – tai aukščiausio lygio apdovanojimas dizaino srityje, dažnai vadinamas „dizaino pasaulio Oskaru“. Šių metų Red Dot žiuri sudarė 39 pasaulinio lygio dizaino profesionalai, kurie konkursinius gaminius vertino pagal griežtus kriterijus – kokybę, funkcionalumą, inovacijų lygį, ekologiškumą bei emocinį išpūdį.

„Komfortiškas Valtra Smart Touch porankis imponuoja savo funkcionalumu. Visų valdymo elementų išdėstymas apgal-

votas iki mažiausių smulkmenų.“ – taip naujausią Valtra produktą apibūdino Red Dot Award žiuri.

reddot award 2017
winner

ŽODIS SKAITYTOJUI

„Geelbėkit, grybai Gedimino kalną puoool...“, – sukliko budrus džentelmenas, susirūpinęs valstybės simbolio likimu.

„Siauuubas, Lazdynuose pulkas išbadėjusių varnų lesa šermukšnio uogas...“, – sužvigo madam, atitraukusi akis nuo Alfredo Hičkoko ir žvilgterėjusi pro savo buto langą. Na, ten buvo ne varnos, o kovai. Bet čia jau smulkmena – iš kur madam žinoti, kad varna varnai nelygu?

Ketvirtoji valdžia nedelsdama ištransliavo šių budrių pilietinės visuomenės atstovų klidesius visai Lietuvai. Džentelmeną „grybofobą“ solidžiai nuramino garbus mokslo atstovas – gali būti, kad Gedimino kalne suvešėjo kelmučiai. Nežinantiems – tai tokie keisti grybai, mėgstantys augti ant kelmų. Vieni jų labai skanūs, kiti labiau tinka mylimoms uošvienėms.

Dabar Gedimino kalnui šakės – Lietuvoje grybautojų nesulaiko jokie gynybiniai sutvirtinimai! O madam „varnofobės“ nerimo mokslas nenuramino...

Apie ką aš čia? Apie idėją Lietuvai. Lietuva, pirmoji pasaulyje, privalo investuoti į mokytojus, gebančius savo mokinius išmokyti natūraliai ir adekvačiai suvokti mus supančią gamtinę aplinką. Šiuolaikiniai pypliai išmaniuosius prietaisus įvaldo nelaukdami Mokytojo pagalbos.

Pabandykit įsivaizduoti, kas dedasi technologizuotoje to pyplio galvelėje, kai apie gamtą namuose, darželyje ar mokykloje jam pasakoja grybofobas ar varnofobas...

Malonaus habil. dr. Lino Balčiausko straipsnio skaitymo.

Eugenijus TIJUŠAS

PS. L. Balčiauskas straipsnyje džiaugiasi dviem šimtais neprofesionaliojo mokslo projekto respondentų. Ponai, kolegos, bičiuliai miškininkai ir medžiotojai, mūsų žymiai daugiau!

<https://tv.lrytas.lt/zinios/ziurovu-kamera/2017/10/24/news/pro-langa-pazvelgusi-vilniete-nsutero-vaizdas-primine-siaubo-filma-3229585/>

Neprofesionalusis

Habil dr. LINAS BALČIAUSKAS, Gamtos tyrimų centras

Stambiųjų plėšrūnų problema kamuoja ne tik Lietuvą, bet ir kitas pasaulio šalis. Tik bėdos kitos – vienos plėšriųjų gyvūnų rūšys baigia išnykti, kitos gi daro žalą ir netgi kelia nuolatinę grėsmę žmonėms. Dėl slapaus gyvenimo būdo jų apskaita nėra lengvai vykdoma, jos kaštai gali būti labai dideli. Išaugus rudųjų lokių populiacijoms, jų monitoringas tapo per brangus netgi tokioms turtingoms šalims, kaip Švedija ir Norvegija. Anksčiau naudotos metodikos, pvz., pėdsakų apskaitos sniege, tampa bevertės keičiantis klimatu.

Pats geriausias to pavyzdys – Lietuva, kur jau trečius metus nepavyksta suskaičiuoti vilkų ir lūšių. Todėl ir vilkų medžioklės kvota kelia ir pajuoką, ir gailestį, ir pyktį. Ne todėl, kad nesuskaičiuoja, o todėl, kad pas mus popierius, jei patvirtintas kur nors, tampa svarbesniu už argumentuotą nuomonę.

Geriau pakalbėkime apie tai, kad netgi vilkų apskaita gali būti atliekama be ypatingų išlaidų ir nepriklausomai nuo sniego ar kitų oro sąlygų. Pripažinkime, kad visuomenė gali daugiau, negu mokslininkai ir gamtosaugininkai, ir dar vilkų gynėjai kartu sudėjus. Neprofesionaliojo mokslo privalumas tame, kad jis nepavaldus biurokratijai. Tokių neprofesionalaus mokslo projektų visame pasaulyje yra tūkstančiai. Vieni jų per kelis metus pasiekia norimą rezultatą, pavyzdžiui, surenka duomenis apie nykstančios rūšies populiaciją, kiti trunka dešimtmečiais, nes vertina biologinės įvairovės ar klimato pokyčius. Nemažai tokių projektų yra skirta stambiesiems plėšrūnams. Štai keli jų.

CyberTracker (<http://www.cybertracker.org/>)

Lietuviškai šį projektą galėtume pavadinti „kibernetiniu pėdsekiu“. Jis prasidėjo nuo Kalahario dykumos pėdsekių, kurių patirtis kartu su šiuolaikine programine įranga mobiliajame telefone jau naudojama saugant raganosius Afrikoje, stebint gorilas Kongoje, snieginius leopardus Himalajuose, jaguarus Kosta Rikoje, paukščius Amazonės baseino šalyse, laukinius arklius Mongolijoje, delfinius Kalifornijoje, dieninius drugius įvairiose Europos šalyse. Mobilią programėlę naudoja ir vietinių genčių žmonės, ir mokslininkai, saugomų teritorijų darbuotojai, ir tūkstančiai neprofesionaliojo mokslo entuziastų. Šis projektas siekia tapti Pasauliniu aplinkos monitoringo tinklu. Pažiūrėjus į jo aprėptį, tai nestebina.

*Projekto CyberTracker naudotojų yra daug daugiau, negu parodyta.
© CyberTracker Conservation 2013*

mokslas: ne vien stambiųjų plėšrūnų apskaitos

Carnivore tracker (<https://cheetah.org/carnivore-tracker/>)

Šis Namibijoje pradėtas projektas yra skirtas gepardų stebėjimui. Visiems mobiliems įrenginiams tinkanti programėlė sukurta 2015 metais. Jos pagalba mokslininkai, turistai, fermeriai ir vietos gyventojai renka duomenis apie plėšrūnų paplitimą Namibijoje ir taip prisideda prie jų apsaugos. Programėlėje stebėtojai parodomos visų plėšrūnų fotografijos, palengvinančios rūšies atpažinimą, registruojamas stebėtų plėšrūnų skaičius, stebėjimo koordinatės. Stebėtojas gali paskaityti rūšies ekologijos santrauką ir jos apsaugos būklės įvertinimą. Projektą remia 15 organizacijų (turizmo ir safari firmos, kelionių bendrovės), kurios reklamuoja programėlę į šalį atvykstantiems turistams.

Skandobs (<http://www.skandobs.com/>)

Šis Norvegijoje ir Švedijoje veikiantis neprofesionaliojo mokslo projektas skirtas rudųjų lokių, vilkų, lūšių ir ernių registravimui. Renkami duomenys apie šių rūšių paplitimą ir gausumą, duomenis apdoroja *Rovdata*, vieno svarbiausių Norvegijos gamtamokslinių tyrimų instituto padalinys.

Viena išskirtiniausių *Skandobs* ypatybė – pranešėjo sprendimas yra pirmenybinis. Stebėtojas išlaiko teises į stebėjimus. Tik jis sprendžia, kiek duomenų pateikti apie stebėjimą, tik jis gali ištrinti stebėjimo duomenis iš sistemos. Tuo pačiu stebėjimo duomenys pateikiami *Rovdata* (Norvegijoje) ir apygardos administracinei tarybai (Švedijoje). Jei patikrintas stebėjimas įtraukiamas į oficialią plėšrūnų statistiką, stebėtojas jo panaikinti negali. Išskirtinai svarbūs yra šie stebėjimai: matyti plėšrūnų jaunikliai arba suaugę individai su jaunikliais, vilkai stebėti už žinomo paplitimo arealo ribų, rasti plėšrūnų lavonai. Respondentai prašomi apie tokiuos stebėjimus ne tik įvesti duomenis į *Skandobs* sistemą, bet ir pranešti telefonu Norvegijos gamtos inspekcijai arba apygardos administracinei tarybai Švedijos teritorijoje.

Stambiųjų plėšrūnų monitoringo sistema Skandinavijoje ypatingą reikšmę teikia plėšrūnų jauniklių buvimui, todėl jų registravimo faktai yra prioritetiniai. Šie duomenys yra tikrinami stebėjimo vietose. Kiti stebėjimai – rasti pėdsakai, suaugusių individų stebėjimas – netikrinami, tačiau irgi yra svarbūs rūšies palitimo ir gausos vertinimui. Būtent tam ir skirtas neprofesionaliojo mokslo projektas.

Tačiau į oficialias nacionalinio monitoringo duomenų bazes patenka tik patvirtinti ir įvertinti stebėjimai. Kadangi visi šie duomenys negali būti patikrinti vietoje, stebėtojų prašoma pateikti kuo daugiau informacijos apie gyvūną ar jo veiklos žymes, įkelti nuotraukas. Dažniausiai tam naudojama mobiliesiems telefonams skirta programėlė. Ji maksimaliai supaprastinta, kad palengvintų duomenų įkėlimą.

Tokių stebėjimų bazė yra atvira visiems registruotiems naudotojams – visi gali matyti pateiktus pirminius duomenis. Neregistruoti naudotojai mato santraukas ir žemėlapius. Tuo pasinaudojau ir aš, rašydamas šią apžvalgą. Nerodomi tik taip vadinami

„jautrūs“ duomenys apie jauniklių vedimo vietas arba tokias vietas, kuriose galimi artimi žmonių ir plėšrūnų kontaktai.

Scandobs projekto dalyviai sukaupė daugybę stebėjimų duomenų. Keturiolikos stebėtojų indėlis – 100 ir daugiau anketų. Du aktyviausi respondentai pateikė 1280 stebėjimų duomenis. Per 2017 m. stambieji plėšrūnai stebėti visose Švedijos ir Norvegijos apygardose.

Rudųjų lokių, vilkų, lūšių ir ernių stebėjimų skaičius 2017 m. ir duomenų apimtys *Scandobs* bazėje

Gyvūnai	Per mėnesį	Per 2017 m.	Iš viso
Rudasis lokys	110	848	2168
Vilkas	221	3143	6001
Lūšis	56	3211	9072
Ernis	10	1063	3052
Iš viso	397	8265	20293

Ruaha – plėšrūnams ir žmonėms (<https://www.ruahacarnivoreproject.com/research/>)

Ruaha – vienas svarbiausių vietų Rytų Afrikoje, kur 50000 km² plote išlikusi laukinė gamta. Nacionalinis parkas užima kiek daugiau kaip 20000 km². Aplinkui gyvena vietinės gentys, užsiimančios žemdirbyste ir galvijų auginimu, todėl žmonių konfliktas su gyvūnais neišvengiamas. Teritorijoje yra daugiau kaip 1000 liūtų. Čia gyvenančių masajų, sukumų, barabaigų bei kitų genčių kultūroje liūto sumedžiojimui skiriama ypatinga reikšmė. Ruaha teritorijoje taip pat gyvena viena didžiausių gepardų populiacijų pasaulyje, laukiniai šunys, dėmėtosios hienos, leopardai ir daug kitų smulkesnių plėšrūnų. Derlių čia naikina dramblių bandos. Labai didelis brakonieravimo mastas.

Nepaisant didžiulės reikšmės biologinės įvairovės išsaugojimui, Ruaha (skirtingai nuo Serengečio) iki pat 2009 m. negavo jokios finansinės paramos konfliktų tarp plėšrūnų ir žmonių mažinimui. Tam ir buvo skirtas minimas projektas, kuriam vadovauja Oksfordo universitetas. Pradžioje buvo tik renkami duomenys apie plėšrūnų paplitimą. Dabar jau vykdoma 12 programų, skirtų ekologiniams tyrimams, ūkių apsaugai nuo laukinių gyvūnų, vietinių bendruomenių finansavimui, liūtų apsaugai nuo brakonieravimo, mokymui ir švietimui. Iki 2017 m. buvo apmokytą ir

įdarbinta 15 liūtų gynėjų 7 teritorijos zonose, kurie sustabdė 50 brakonierių reidų, rado 5200 plėšrūnų nugintus galvijus, sutvirtino 330 galvijų aptvarų. 24 vietos gyventojai tapo vietos bendruomenių naudojamų gyvūnų stebėjimo kamerų prižiūrėtojais. Finansinė projekto nauja viršija 3 mln. JAV dolerių, jis daug prisideda prie vietinių gyventojų švietimo ir lavinimo.

Svarbiausia veikla iki šiol lieka stambiųjų plėšrūnų tyrimai. Naudojami du metodai – automatinės kameros ir stebėjimų registravimas. Įrengta 150 stebėjimo kamerų galvijų ganymo vietose, surinkta daugiau kaip 2 mln. nuotraukų, stebėtos 49 gyvūnų rūšys. Šių nuotraukų analizė yra didžiulis uždavinys, tam nuo 2016 m. kviečiami savanoriai. 25 vietos vairuotojai, vežiojantys turistus, buvo apmokyti rinkti duomenis apie stambiųjų plėšrūnų paplitimą – jų pagalba sukaupia 12000 stebėjimų.

Tokie duomenys įgalina spręsti apie plėšrūnų buvimą teritorijoje ir populiacijos dydį, buveinių naudojimą, jų veisimąsi, mitybą ir kitus ekologijos aspektus. Sukurti paplitimo ir buveinių tinkamumo žemėlapiai liūtams, leopardams ir dėmėtosioms hienoms. Parengtos rekomendacijos Tanzanijos vyriausybei apie populiacijų valdymą, konfliktų tarp plėšrūnų ir žmonių mažinimo galimybes bei priemones.

The Lost Carnivores (<https://www.lostcarnivores.org/>)

Šis tyrimas atliktas Tuksono kalnuose, Arizonoje. 2001-2005 m. mokslininkai ir Saguaro nacionalinio parko biologai per 2000 kamerų naudojimo dienų nufotografavo 20 vietinių stambiųjų ir vidutinio dydžio žinduolių rūšių atstovus. 2008-2010 m. pakartojus tyrimą užregistruota 19 vietinių rūšių ir nauja Tuksonui rūšis – meksikinis oposumas. 2011-2012 m. prie tyrimų prisijungė neprofesionalūs stebėtojai, todėl atkartojus ankstesnius tyrimus dar buvo ištirtos naujos vietos. Tačiau per 4800 kamerų naudojimo dienų registruoti tik 14 rūšių žinduoliai. Kur dingio šešios rūšys? Tokie rezultatai leidžia spręsti apie biologinės įvairovės mažėjimo tempus, todėl panašūs tyrimai atliekami ne vienoje pasaulio šalyje.

Lietuva: treji neprofesionaliojo projekto metai (<http://www.gamtostyrimai.lt/lt/users/viewGroup/id.24/pageld.21>)

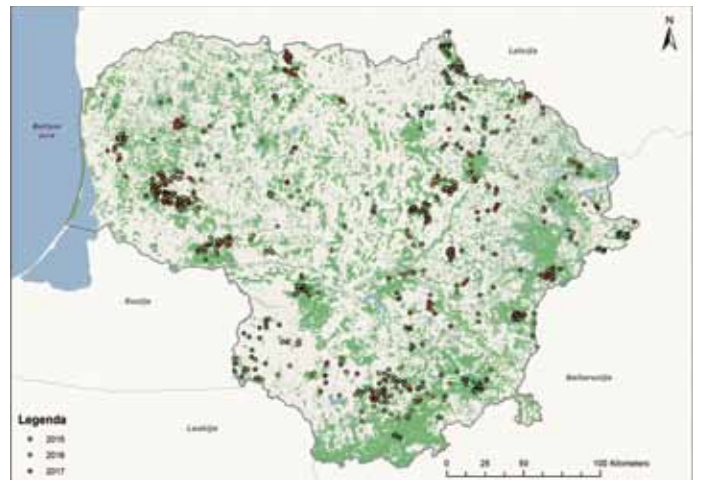
Šio projekto tikslas buvo surinkti medžiagą apie vilkų, lūšių, rudųjų lokių ir šakalų paplitimą Lietuvoje bei pagal galimybes įvertinti jų skaičių. Per beveik trejus metus:

1. prie projekto prisijungė per 200 respondentų;
2. gauta apie 1100 stebėjimo anketų, iliustruotų 1013 nuotraukų ir video įrašais;
3. registruoti 7 rudųjų lokių stebėjimai 2015 m., 1 – 2016 m., ir 7 – 2017 m. (pranešimų spaudoje duomenys nenaudoti);
4. gavome patikimų duomenų apie paprastojo šakalo stebėjimus;
5. duomenų analizė rodo, kad vilkų skaičius Lietuvoje didėja, ypač pagausėjo lūšių;
6. per 2015-2017 m. pastebimai padidėjo stebėtų vilkų ir lūšių grupių dydžiai.

Stebėtų vilkų ir lūšių grupės dydžio kitimas 2015-2017 m.

Aštuoniuose rajonuose, kuriuose stebėjimų skaičius yra po 50 ir daugiau, galime įvertinti vilkų ir lūšių skaičių, dar aštuoniuose (stebėjimų skaičius 20-49), toks įvertinimas irgi būtų pakankamai patikimas. Devynių rajonų plėšrūnų skaičius galėtų būti vertinamas apytiksliai (veikiausiai, būtų sumažintas), 16 rajonų apie plėšrūnų paplitimą ir minimalų jų skaičių galima spręsti tik preliminariai. Iš kai kurių regionų, kaip matyti žemėlapyje, duomenų visai nėra.

Stambiųjų plėšrūnų (vilkas, lūšis, rudasis lokys, šakalas) stebėjimai 2015-2017 m. Duomenys iš apskaitų, portalų, spaudos ir žalos registro nenaudoti.

Vienas iš optimistiškiausių projekto plėtros scenarijų būtų Aplinkos ministerijai įrodyti, kad projekto rezultatai reprezentuoja stambiųjų plėšrūnų būklės pokyčius, o naudojama metodika yra tinkama, nebekuriant naujos ir neplagijuojant jau trejus metus naudojamos stebėjimo pateikimo formos.

Pradėdami projektą, turėjome viziją, kad galime sukurti nuo kitų šalių standartų neatsiliekančią produktą – duomenų serverį ir mobiliesiems įrenginiams skirtas programėles. Nepavykus gauti finansavimo, šie planai atidedami, nors neužmiršti.

Dėkojame visiems, kurie patikėjo mums stebėjimus, tarp jų ir jautrius duomenis, pavyzdžiui, kamerų koordinatas. Tęsdami projektą, tikimės, kad duomenų geografija plėsis. Lygindami naujus ir ankstesnius duomenis, galėsime daryti išvadas apie vilkų ir lūšių skaičių, dinamiką jų ir paplitimo pokyčius.

Tarptautiniame konkurse Rusijoje

Konkurso dalyviai su tautiniais rūbais

JŪRATĖS MORKVĖNAITĖS nuotraukos

Tauragės r. Žygaičių gimnazijos mokinės Dalia Kančauskaitė, Evelina Baužaitė su mokytoja Viktorija Beitiene

Rusijos Federacijos Maskvos regione rugsėjo 3-9 d. surengtas 14-asis tarptautinis jaunųjų miško bičiulių konkursas „International junior forest contest“, kuriame dalyvavo ir darbus pristatė jaunieji tyrėjai iš 35 pasaulio šalių. Jame Lietuvą atstovavome mes, Tauragės rajono Žygaičių gimnazijos JMB būrelis „Skroblas“ narės Dalia Kančauskaitė ir Evelina Baužaitė. Pristatėme savo tiriamąjį darbą anglų kalba „Žinduolių pėdsakai ir kitos veiklos žymės“.

Keletą mėnesių ar net metus vykdytų tyrimų pristatymai truko dvi dienas. Iš viso išklusėme 35 tiriamuosius darbus. Konkurso dalyviai stebino savo darbų įvairove ir rezultatais. Pristatymų metu daugelis dalyvių vilkėjo savo šalies tautinius rūbus, buvo be galo smagu juos pamatyti ir palyginti su mūsų tautiniais rūbais. Savo žinias išbandėme nelengvoje miškų viktorinoje.

Nors pirmąją dieną dalyviai jautėsi nedrąsiai, bet greitai visi susibendravome, atradome begalę bendrų temų. Per savaitę spėjome ne tik pristatyti savo darbą, bet ir praplėsti akiratį, aplankydamos žinomias Maskvos vietas. Miesto centras stebino savo architektūros galybe, unikaliomis skulptūromis bei prabangumu dvelkiančiomis cerkvėmis. Aplankėme ir vieną žinomiasių bei įspūdingiausių pasaulio tvirtovių, architektūros pastatų kompleksą – Maskvos Kremlių, sužinojome dalį šios vietovės istorijos. Taip pat vyko į Archangelskoje rūmus, kur šiuo metu įsikūręs nacionalinis muziejus.

Kasdien po gana užimtą dieną laisvą laiką leidome linksmose vakaronėse, kurių metu galėjome artimiau susipažinti su konkurso dalyviais. Bene daugiausiai oviacijų sulaukė menų ir hobijų vakaras, kuris leido artimiau pažinti kitų šalių tradicinius šokius ir dainas. O pasibaigus vakaro programoms turėjome galimybę pasimėgauti laisvu laiku, pasimokyti kalbėti kitomis kalbomis, žaisti stalo žaidimus ar tiesiog ramiai pasišnekučiuoti su naujais draugais. Vienu iš didesnių nuotykių galime pavadinti orientavimosi žaidynes, kurių metu, pliaupiant lietuvių, vadovaudamiesi gautomis nuorodomis, atlikome komandines užduotis. O savaitės pabaigoje, įamžinant konkursą, kiekviena šalis pasodinome po medelį.

Dėkojame Aplinkos ministerijai už galimybę dalyvauti tarptautiniame konkurse ir tariame nuoširdų ačiū darbo vadovei ir prie mūsų tiriamojo darbo prisidėjusiems žmonėms.

Dalia KANČAUSKAITĖ
Tauragės rajono Žygaičių gimnazijos moksleivė

- Geriausios medžioklės visuose žemynuose pagal Jūsų pageidavimus
- Legalus trofėjų įvežimas: gamtosauginių leidimų ir veterinarijos sertifikatų parūpinimas, muitinės procedūrų sutvarkymas

Antano Truskauskio PĮ FELIS

Švitrigailos g. 16, 03223 Vilnius. Tel. +370 5 2330009.
Mob. +370 698 89 240. El. paštas: info@felis.lt.

• Kreipkitės – pasiūlysim geriausius variantus! Kai kurias medžioklės programas rasite mūsų atsinaujinusioje svetainėje www.hunting-world.com

Aplankykite Antano Truskauskio medžioklės ir gamtos muziejų
Muziejaus g. 7, 33202 Mindūnai, Molėtų raj.
Darbo laikas: III–VII 09.00–17.00

Bronislavas Klimas

1927 05 25 – 2017 10 05

Eidamas 91-uosius metus, ligos palaužtas spalio 5-ąją išėjo Anapilin buvęs ilgametis Marijampolės miškų urėdijos Paežerių girininkijos girininkas Bronislavas Klimas, Suvalkijos miškams ir gamtosaugai skyręs visą savo gyvenimą.

Bronislavo gimtinė – Ignalinos kraštas, Užsienių kaimas. Jo tėvas Juozas Klimas, mažžemis valstietis, uždariau gamindamas iš molio plytas. Dar vaikystėje Bronislavas su seserimi Aldona liko našlaičiais – susirgusi tuberkulioze mirė jų motina. Tėvui antrą kartą vedus, šeimoje augo dar du vaikai. Kad renkantis profesiją Bronislavas, o vėliau ir jo jaunėlis brolis Jonas Rimantas stojo mokytis į Vilniaus miškų technikumą, matyt, nemažos įtakos turėjo tai, jog juodu augo prie Ažvinčių girios, kurioje tarnavo eiguliais jų senelis ir prosenelis.

Baigusį 1949 m. Vilniaus miškų technikumą, Bronislavą pokaryje paskyrė į jam nepažįstamą kraštą – Kazlų Rūdos miškų ūkio Jankų (dabar Višakio Rūdos) girininkiją girininko padėjėju. Tuometinė Jankų girininkijos būstinė buvo įsikūrusi Šakių rajone, tarp girio Sūkuriškės kaime, buvusioje carinės Griškabūdžio girininkijos sodyboje.

1950 m. gegužę į girininkiją atvyko miškų ūkio ministro A. Matulionio pavaduotoju dirbęs Antanas Kvedaras. Pasidomėjęs miško sodinimo darbų kokybe, paegzaminavęs jauną specialistą miške iš geodezijos matavimų, išvažiudamas jis Bronislavui pasakė: „Ruoškis girininkauti Jančių girininkijoje“...

Paskyrimas nebuvo viliojantis. Tuo metu Kazlų Rūdos miškų ūkiui priskirta Jančių girininkija buvo įkurdinta apie 2 km nuo Lekėčių miestelio, privačioje valstiečio sodyboje. Mišką rankiniu būdu kirto atsiųsti darbų prievolininkai, nuo siaurojo geležinkelio garvežių girioje dažnai kildavo gaisrai, jų nebuvo kam gesinti.

Jančių girininkijoje Bronislavui teko atsistoti ir sudėtingose situacijose. Lemtingas jam buvo 1951 m. birželis, kai iš Kazlų Rūdos dviračiu turėjo parvežti didelę pinigų sumą girininkijos darbuotojų atlyginimams. Sumani miškų ūkio buhalterė patarė pinigų nedėti į portfelį ir susuko į popierinį paketą, kurį jis pritvirtino prie dviračio. Grįždamas viduryje girios pastebėjo ant keliuko stovinčius kelis ginkluotus vyrus. Girininkas suvokė, kad praradus pinigus gresia kalėjimas ar lageris. Imituodamas virtimą smėlyje, jis spėjo nuo dviračio nusviesti į pakelės viržius paketą su pinigais. Laimei, vėliau juos surado.

Apie incidentą teko pranešti tuometiniam Kazlų Rūdos miškų ūkio vyr. miškininkui Vincentui Verbylai. Šis patarė jaunam girininkui iš Jančių girininkijos tyliai išsikelti, apie tai informavo miškų ūkio ministrą A. Matulionį.

Tokiomis aplinkybėmis B. Klimas buvo perkeltas 1951 m. girininkauti į Vilkaviškio rajoną, Paežerių girininkiją. Čia jis sukūrė šeimą su VU Gamtos fakultetą baigusia Onute Jusyte, kuri 1953 m. buvo paskirta mokytojaute Paežeriuose. Veiklus girininkas Smalinų kaime dar 1930 m. įsteigtą medelynėlį išplėtė iki 4 ha, vil-

kaviškiečius aprūpindavo dekoratyviniais sodmenimis, vaismedžiais. Praktinė girininkavo patirtimi jis dalijosi „Mūsų giriose“: vienas iš pirmųjų girininkų Vilkaviškio krašte šlapiose, derlingose augavietėse miškus ėmė atkurti paaugintomis eglaitėmis su žemės gumulu, vykdė mažąją melioraciją, pergyveno, kad dėl žvėrių gausos nesisekė atkurti uosynų. Jo ilgametė darbo patirtis įvertinta pirma kvalifikacine girininko klase.

Bronislavui svarbi ir miela buvo ir gamtosauginė veikla. Jis 1962 m. nemiškingame Vilkaviškio rajone įkūrė Gamtos apsaugos draugijos skyrių, apie 20 metų jam vadovavo. Per šimtą rajono įstaigų įsteigtos gamtosaugininkų grupės. Iš vienkienų perkėlus žmones gyventi į kolūkinės gyvenvietes, reikėjo jas apželdinti, laukuose stabdyti vėjo sukeltą derlingų dirvų eroziją, veisiant naujus miškus eroduojamose žemėse, sodinant želdinius pakelėse, prie tvenkinių. Jo „žaliąją“ iniciatyvą palaikė ir kelininkai – girininkijos medelyne išaugintomis liepaitėmis apsodintos Vilkaviškio – Marijampolės plento pakelės, Vilkaviškio gatvės, aikštės.

Gamtosauginė švietėjiška veikla propagauta ir mokyklose, steigiant mokyklinės girininkijas. Pradėta nuo Paežerių aštuonmetės mokyklos, kur mokytoja dirbo jo žmona. Rajone rengtos naujamečių puokščių parodos, pavasariais – paukščių dienos. Su mokiniais prižiūrėtas Virbalgio miškas, Paežerių parkas. Likvidavus girininkijoje buvusį medelynėlį, girininkas jame įsteigė mokomąjį dendroparką, kuriame augo per 60 rūšių ir formų medžių bei krūmų.

1989 m. išėjęs į pensiją, Bronislavas su žmona apsigyveno Vilkaviškyje pasistatytame name. Atgimimo metais aktyviai dalyvavo įamžinant nepriklausomybės šauklių – vilkaviškėčių Jono Basanavičiaus, Vinco Kudirkos tėviškių atminimą, džiaugėsi atkurtu Lietuvos valstybingumu, dalyvavo Baltijos kelyje, budėjo 1991 m. žiemą prie Seimo. Vėliau įsitraukė į Bočių draugijos, Lietuvos miškininkų sąjungos veiklą, savo mintis apie mišką, miškininkus, tėvynę išreikšdavo eilėmis.

Jis palaikė artimus ryšius su tėviške besirūpinančiu broliu Rimantu, kuris į Paežerius atvykdavo su kultūrine programa, atsiųždavo pažinti šį kraštą jaunuosius miško bičiulius.

Bronislavas sielojosi, kad bėgant metams be visuomenės dėmesio liko istoriškai atmintina girininkijos sodyba Smalinų kaime, sunyko čia įveistas dendroparkas, kad nėra kam tinkamai pasirūpinti net varpininko Vinco Kudirkos tėviškės klėtele – muziejumi.

Spalio 7 d. į Vilkaviškio naująsias kapines amžino poilsio Bronislavą palydėjo artimieji, draugai, vilkaviškėčių ir miškininkų bendruomenių nariai.

Nuoširdžiai užjaučiame velionio žmoną Oną, dukra Birutę, sūnų Kęstutį, jų šeimas, brolių Joną Rimantą, seserį Reginą, kitus artimuosius –

Marijampolės miškų urėdijos darbuotojai

Gintaras Šimkus

1954 01 24 – 2017 10 11

Eidamas 64-uosius metus, po sunkios ligos mirė miškininkas Gintaras Šimkus, savo gebėjimus skyręs Vilnijos krašto miškams, miškų ūkio ekonomikai vystyti.

Gintaras gimė 1954 m. sausį miškininko Antano ir mokytojos Marijos Šimkų šeimoje Vilniuje. Baigęs 1972 m. Vilniaus S. Nėries vidurinę mokyklą, jis pasirinko medicinos studijas Vilniaus universitete. Tačiau 1974 m. mirus tėvui Antanui Šimkui, Vilniaus miškų ūkio Taurų girininkijos girininkui, nusprendė būti miškininku ir išsiprašė perkeltas į LŽŪA Miškų ūkio fakulteto neakivaizdinį skyrių, įsidarbino Vilniaus miesto apželdinimo tresto „Zunda“ Valakampių girininkijoje meistrui. 1976–1978 m. jis paskirtas Šalčininkų miškų ūkio Poškonų girininkijos girininku, 1978–1988 m. dirbo Nemenčinės miškų ūkio Santakos girininkijos girininku. 1986 m. neakivaizdiniu būdu baigė LŽŪA Miškų ūkio fakultetą. Susidomėjęs tuo metu propaguota tarybinės ekonomikos pertvarka, jis pateikė savo gamybine praktika pagrįstų siūlymų, kaip pertvarkyti Lietuvoje valstybinio miškų ūkio ekonomiką, apie tai rašė „Mūsų giriose“, respublikinėje ir sąjunginėje spaudoje. Tie darbai neliko nepastebėti, ir 1988 m. jis buvo pakviestas dirbti į tuometinį Valstybinio plano komitetą, kur paskirtas Pramonės skyriaus vyriausioju inžinieriumi, kuravo ir miškų ūkio veiklą. Panaikinus šią instituciją, 1992 m. dirbo Ekonomikos ministerijoje, 1993–1995 m. įsteigė savo individualią įmonę, kuri teikė konsultavimo paslaugas miškų ūkio veiklos klausimais.

Neatsiradus didesnės nišos šioje veiklos srityje, 1995 m. vėl grįžo dirbti girininku į Nemenčinės miškų urėdijos Arvydų girininkiją. Įsteigus Generalinę miškų urėdiją, 1997–1998 m. pakviestas dirbti Ekonomikos ir finansų skyriaus vyriausioju specialistu. Blogėjant sveikatai vertėsi individualia veikla, 2006–2009 m. dirbo AB „Vilniaus zunda“ Valakampių girininkijos darbų vadovu-girininku, 2010 m. dėl neigalumo išėjo į pensiją. Abu su žmona Beata gyveno Nemenčinėje, buvusioje miškininkų gyvenvietėje.

Darbinėje veikloje Gintaras visada buvo pareigingas, reiklus, ieškojo naujų sprendimų, turėjo tvirtą nuomonę ir sąžiningai siekė darnos ir teisybės. Buvo šeimos žmogus. Su žmona biologe Beata, daugelį metų dirbusia kartu įvairiose girininkijose miškininke, išaugino du sūnus. Jaunėlis Justinas pasekė tėvų pėdomis – tapo miškininku, dirba Generalinės miškų urėdijos Miško atkūrimo ir apsaugos skyriuje vyriausioju specialistu, vyresnysis Antanas pasuko literato keliu, dabar dirba žurnalo „Metai“ vyriausioju redaktoriumi, studijuoja doktorantūroje.

Spalio 13-ąją miškininką Gintarą Šimką amžinam poilsiui palaidėjome į Bezdonių naująsias kapines, apsuptas Vilnijos pušynų.

Nuoširdžiai užjaučiame velionio žmoną Beatą, sūnus Antaną ir Justiną, jų šeimas, kitus artimuosius –

*Generalinės miškų urėdijos,
Nemenčinės miškų urėdijos darbuotojai*

NAUJOS PAREIGOS

Aplinkos ministerijos Gamtos apsaugos ir miškų departamente:

ADA TEBĖRIENĖ, dirbusi Miškotvarkos ir miško išteklių skyriuje vyriausiąja specialiste, išleista vaiko priežiūros atostogoms; AISTĖ GRIGĖ, dirbusi Miškotvarkos ir miško išteklių skyriuje vyriausiąja specialiste, išleista gimdymo ir vaiko priežiūros atostogoms.

Valstybinėje miškų tarnyboje:

ROMUALDAS BUDZILA, dirbęs VMT Miško sanitarinės apsaugos skyriuje vyriausioju specialistu, nuo 2017 m. spalio 1 d. išėjo į pensiją.

Valkininkų miškų urėdijoje:

ARVYDAS STRAZDAS, dirbęs miškų urėdu, nuo 2017 m. rugsėjo 13 d. atleistas iš šių pareigų.

Tytuvėnų miškų urėdijoje:

SVAJŪNAS VAITEKŪNAS, dirbęs miškų urėdu, nuo 2017 m. liepos 10 d. šalių susitarimu atleistas iš šių pareigų;

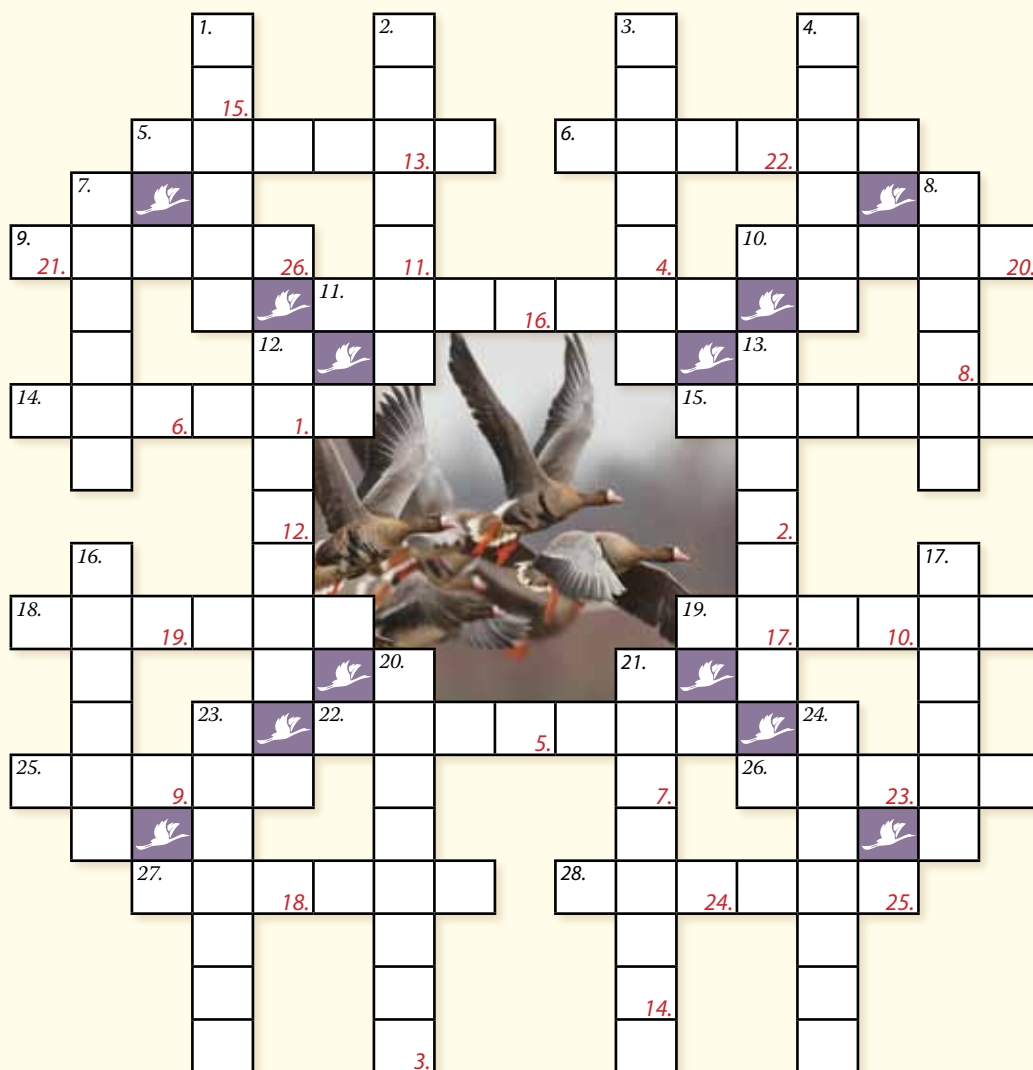
ZENONAS LAURINAVIČIUS, dirbęs Kražių girininkijos girininku, nuo 2017 m. liepos 11 d. paskirtas laikinai eiti miškų urėdo pareigas;

VALDAS GASIŪNAS, dirbęs vyriausioju miškininku, nuo 2017 m. rugsėjo 11 d. perkeltas laikinai eiti Šiluvos girininkijos girininko pareigas;

ALFREDA VAITEKŪNIENĖ, dirbusi miško želdinimo ir apsaugos inžiniere, nuo 2017 m. rugsėjo 19 d. paskirta vyriausiąja miškininke;

AGNIUS LISAUSKAS, dirbęs Dubysos girininkijoje eiguliu, nuo 2017 m. rugsėjo 20 d. paskirtas miško želdinimo ir apsaugos inžinieriumi.

Išlydėjome paukščius...

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
----	----	----	----	----	----	----	----	----

10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

21.	22.	23.	24.	25.	26.
-----	-----	-----	-----	-----	-----

Vertikalčiai:

1. Vienas iš gražiausių Lietuvos paukščių, dar vadinamas žuvininkėliu.
 2. Vidutinio dydžio plėšrus paukštis, kurio vienas gentainis laikomas greičio rekordininku, nes gali skristi 320 km per valandą greičiu.
 3. Pelėdinių šeimos paukštis su plunksnų kuokštais ant galvos.
 4. Pusiasalis, ragas prie Kuršių marių, kuriame įkurta paukščių žiedavimo stotis.
 5. Lietuvoje gana dažnas ir įprastas paukštis, kuris pats neperi savo jauniklių.
 6. Gyvūnų statinys kiaušiniams dėti, perėti, jauniklius auginti ir slėptis nuo priešių.
 7. Kikilinių šeimos paukštis ir buvęs Kauno „Žalgirio“ komandos krepšininkas.
 8. Triukšmingas miškų paukštis, kuris pasitinka kiekvieną atėjusį į mišką.
 9. Maža smalsi pelėdžiukė ir žurnalas apie gamtą tuo pačiu pavadinimu.
 10. Žemė apie namus su visais trobesiais.
 11. Miškų ir krūmų paukštis ilgoka uodega.
 12. Didžiulis plėšrus Andų paukštis, Bolivijos, Kolumbijos, Peru, Ekvadoro, Čilės ir Argentinos nacionalinis paukštis.
 13. Drėgnų pievų baikštus paukštis, sutemus garsiai griežiantis.
 14. Į kregždę panašus paukštis, turintis šaižų tęsiamą balsą.

Horizontaliai:

5. Tilvikinių šeimos medžiojamas paukštis ilgu snapu.
 6. Rugsėjis, spalvis ir lapkritis ... mėnesiai.
 7. Medžius kalan-tis miško paukštis.
 8. Dangaus mėlynumas trumpiau.
 9. Lietuvos nacionalinis paukštis, kuris Lietuvą palieka rug-pjūčio 24 dieną.
 10. Radijo bangų sklaidimo terpė.
 11. Veiklūs sutemų paukščiai, didžiausi maskavimosi specialistai.
 12. Dažniausias vanaginių būrio paukštis.
 13. Kuosos dydžio paukščiai, turintys ilgą uodegą.
 14. Didesnė už naminį žvirblį paukščiai, kuriuos nesunku pažinti iš geltonos spalvos ir rudo antuodegio.
 15. Skerslysvė žemaitiškai.
 16. Jerubės sinonimas.
 17. Mažesnis už naminį žvirblį zylinis paukštis, kurį galima pažinti iš juodos dėmės aplink akis bei kaštoninių pečių ir sudėtingo, ant šakos pakabinamo lizdo.
 18. Voverinių šeimos graužikas, gyvenantis miškuose, tačiau vis dažniau sutinkamas miesto soduose ir parkuose.

Su 30-uoju gimtadieniu

Lapkričio 1 d. šią sukaktį pažymintį Šilutės miškų urėdijos medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio medkirtės operatorių ANDRIŲ AGINTĄ, 5 d. – ASU Miškų ir ekologijos fakulteto Miško biologijos ir miškininkystės instituto asistentę, doktorantę VILMĄ KERPAUSKAITĘ, 7 d. – Varenos miškų urėdijos Matuizų girininkijos girininką EVALDĄ BIŽĮ, 14 d. – Mažeikių miškų urėdijos Papilės girininkijos girininko pavaduotoją JULIŲ VAINUTĮ, Prienų miškų urėdijos N. Ūtos girininkijos eigulį MINDAUGĄ MILAŠAUSKĄ, 15 d. – Panevėžio miškų urėdijos Anciškių girininkijos girininko pavaduotoją ANTANĄ VRUBLIAUSKĄ, 16 d. – Kuršėnų miškų urėdijos Gulbinų girininkijos eigulį NERIJŲ BERNOTĄ, 26 d. – Dubravos EMM urėdijos personalo inspektore KRISTINĄ KUNIGĖLĘ, 30 d. – Tytuvėnų miškų urėdijos personalo inspektore ROBERTĄ LABANAUSKIENĘ.

Su 40-uoju gimtadieniu

Lapkričio 2 d. šią sukaktį pažymintį Kazlų Rūdos mokomosios miškų urėdijos medelyno darbininkę JOVITĄ RAČIUKAITIENĘ, 5 d. – Trakų miškų urėdijos miškotvarkos inžinierių TOMĄ TERVYDĮ, 14 d. – Ukmergės miškų urėdijos miškotvarkos inžinierių RAMŪNĄ JANČIULEVIČIŲ, 22 d. – Kupiškio miškų urėdijos Alizavos girininkijos girininką TADĄ BAKANĄ, 24 d. – KMAI kolegijos Nekilnojamo turto kadastro katedros lektore VILMĄ ŠALKAUSKIENĘ.

Su 50-uoju gimtadieniu

Lapkričio 1 d. šią sukaktį pažymintį Kazlų Rūdos mokomosios miškų urėdijos Agurkiškės girininkijos eigulį ROLANDĄ PALTANAVIČIŲ, 2 d. – Šakių miškų urėdijos

Baltkojų girininkijos girininką VIDĄ BARANAUSKĄ, 3 d. – Tauragės miškų urėdijos Balskų girininkijos girininko pavaduotoją VIDMANTĄ PAKALNIŠKĮ, 10 d. – Šakių miškų urėdijos Plokščių girininkijos eigulį ARTŪRĄ PALUBINSKĄ, 21 d. – Veisiejų miškų urėdijos Seirijų girininkijos girininką ANTANĄ JURČIUKONĮ, 25 d. – Kauno miškų urėdijos Raudondvario girininkijos girininką GINTAUTĄ JUODKĄ, 26 d. – Valkininkų miškų urėdijos medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio vairuotoją KĘSTUTĮ KITAVIČIŲ, 27 d. – Valstybinio miškotvarkos instituto Geodezijos skyriaus vedėjos pareigas laikinai einančią ALGIMĄ BARTOSEVIČIENĘ, 29 d. – Šilutės miškų urėdijos Pežaičių girininkijos girininką GINTARĄ KUSKĮ.

Su 60-uoju gimtadieniu

Lapkričio 2 d. šią sukaktį pažymintį Šilutės miškų urėdijos Švėkšnos girininkijos girininko pavaduotoją EUGENIJĄ ŠERNIUVIENĘ, 4 d. – Šalčininkų miškų urėdijos Visinčios girininkijos eigulį RIŠARD VOITECHOVIČ, 5 d. – Valstybinės miškų tarnybos Miškų kontrolės skyriaus Vilniaus teritorinio poskyrio vyriausiąjį specialistą ROMUALDĄ SAKALAIŠKĄ, LAMMC Miškų instituto Kuršių nerijos miškų punkto vedėją ir kartu dirbantį Kretingos miškų urėdijos Juodkrantės girininkijos eiguliu JONĄ RAINĮ, 16 d. – Šilutės miškų urėdijos vairuotoją ARVYDĄ BAZILIAUSKĄ, 19 d. – Šilutės miškų urėdijos Šilutės girininkijos eigulę REGINĄ KLIMBIENĘ, Kauno miškų urėdijos Vilkių girininkijos eigulį JUOZĄ LIUGAILĄ, 20 d. – Nemenčinės miškų urėdijos Nemenčinės girininkijos eigulį MICHAILĄ ŽARIKOVĄ, Telšių miškų urėdijos medienos ruošos, prekybos ir techninio padali-

nio medienvežio automobilio vairuotoją AUGUSTINĄ PELENĮ, 22 d. – Šalčininkų miškų urėdijos Rūdninkų girininkijos eigulį ZBYŠARD MILEVSKIJ, 23 d. – Vilniaus miškų urėdijos Mickūnų medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio medvežės operatorių SIGITĄ VAREIKĄ, 25 d. – Radviliškio miškų urėdijos Gudžiūnų girininkijos miško darbininką ARVIDĄ STANKEVIČIŲ.

Su 70-uoju gimtadieniu

Lapkričio 7 d. šią sukaktį pažymintį Jonavos miškų urėdijos valytoją VALERIJ SERGEJEV, 17 d. – buvusią ilgametę Rokiškio miškų urėdijos buhalterę ONĄ PRANSKŪNIENĘ.

Lapkričio 18 d. sukanka **75-ri** buvusiam ilgamečiam Valstybinės miškų tarnybos miškų kontrolės darbuotojui ZIGMANTUI PAVALKIUI.

Su 80-uoju gimtadieniu

Lapkričio 20 d. šią sukaktį pažymintį buvusį ilgametį Zarasų miškų urėdijos Dusetų girininkijos girininko pavaduotoją ALOYZĄ MALUIŠKĄ, buvusią ilgametę Valstybinio miškotvarkos instituto vyriausiąją buhalterę ALBINĄ RIDIKAITĘ.

Lapkričio 24 d. sukaks **85-ri** buvusiai Anykščių miškų urėdijos buhalterei DANUTEI LAPIENIENEI.

Su 90-uoju gimtadieniu

Lapkričio 8 d. šią sukaktį pažymintį buvusį ilgametį Prienų miškų urėdijos vyriausiąjį miškininką, LMS garbės narį JONĄ SIRVYDĮ, 28 d. – buvusį ilgametį Miškų instituto vyr. mokslo darbuotoją, direktorių, Lietuvos dirvožeminių draugijos garbės pirmininką, profesorių, habil. dr. MEČISLOVĄ VAIČĮ.

Kryžiažodžio „Grybų ir žolių pasaulyje...“, išspausdinto 2017 m. 9 nr., atsakymai

Vertikaliai: 1. Bruknė. 2. Blandis. 3. Kelmenė. 4. Astras. 7. Lepšis. 8. Strugė. 12. Pintenė. 13. Postija. 16. Plempė. 17. Razeta. 20. Paberžis. 21. Musmirės. 23. Grifolė. 24. Fuligas.

Horizontaliai: 5. Kuokas. 6. Alvytė. 9. Seinė. 10. Baltė. 11. Lizdenė. 14. Pintis. 15. Pocūgė. 18. Bligna. 19. Ajetas. 22. Taukius. 25. Spora. 26. Guotė. 27. Efedra. 28. Pieris.

LAIKAS NAMO – PILNI KREPŠIAI

Kryžiažodžio „Išlydėjome paukščius...“ atsakymą (frazę) iki lapkričio 20 d. siųskite adresu VŠĮ „Mūsų girios“, Vytenio g. 50-312, 03229 Vilnius arba el. paštu info@musu-girios.lt, nurodydami savo vardą ir pavardę.

Burtų keliu nustatyto nugalėtojo laukia UAB „MMC Forest“ **įsteigtas prizas – neperšlampusis kostiumas Mil-tec Woodland.**

Prizą – grėblį **Truper TR 14322** už teisingus kryžiažodžio „Grybų ir žolių pasaulyje...“, išspausdinto 2017 m. 9 nr., atsakymus laimėjo **Vaidotas Rutkauskas.**

Dėl prizo kreipkitės el. paštu info@musu-girios.lt arba tel. 8 687 10616.

Loterijoje dėl prizo negali dalyvauti redakcijos darbuotojai ir jų šeimų nariai.

Lapkritis – vėlių ir atlygio metas

Ąžuolo ir vilko mėnuo. Labanoro apylinkėse apie šį mėnesį sakoma: „Laikas margas, kaip šarka ar kanapėta višta... Nei žiema, nei ruduo, nei diena, nei vakaras...“ Lapkritis dar buvo vadinamas vėlių, prieš-žiemio, linabrukio, jaujinio, žasiaplėšio, balaninio, rugdygio, gruodinio vardais.

Per šį juodąjį rudens mėnesį buvo išku- liamas derlius, pasirūpinama duona, pa- šarais arkliams. Avižos skirtos arkliams, kurie sunkiai dirbs miškavežyje. Vyrų va- karais virves sukdavo, tinklus poledinei žūklei ruošdavo. Seniokai grėbliakočius, verpstes droždavo, kubilus, rėčkas dary- davo, liepinį lovį skerstuvų mėšai sūdyti išskaptuodavo. Kaimas gulėsi ir kėlėsi su gaidžiais – tvarkos sergėtojas. Dubesikapo- jančius gaidžius išspaudavo lentoje. N. Vė- lius tame įžvelgė metų laikų priešpriešą.

E. Šimkūnaitė lapkritį vadino ąžuolo ir vilko mėnesiu. Šį mėnesį gimęs vai- kelis pradedamas tuomet, kai gamta bun- da, todėl turi palankias vystymosi sąlygas. Po ąžuolo ženklų gimė – ilgaamžiai, kie- tos sveikatos, aiškaus proto, solidžios iš- vaizdos. Perkūnas sūnui davė Ąžuolo var- dą. Moterys po meilės gultu dėdavo gilių, kad vyrai visur galingi būtų. Žievės nuo- viru jaunamartės grūdindavo krūtis. Buvo tikima, kad ąžuoluose apsigyvena vėlės, sugrįžtančios paukščiais. Ąžuolai – ne- skubūs, negodūs, atlygio negaili, bet pa- tys nebernauja. Ąžuolės – geros, sumanios žmonos. Nepaklusnų vyrų taip pakočios, kad tas tylėnis už žolę bus. Ąžuolaitės – lyg spanguolės, bet įsimyli neišsyk. Jei už- siplieskė – vandeniui neužpils.

Rudenį girių karaliumi vilkas tampa. Vilko ženklas – laisvės, kovos simbolis. Stipruolis, gudragalvis, greituolis, pasižy- mi charakterio tvirtumu. Nesumeluos, ne- apgaus, išklausys kito nuomonės, bet savęs skriausti neleis. Elegantiški šokėjai. Jie nei gervei, nei kregždutei kojos nenumintų. Vilkės – savajam žaizdas šilkais apriš, bū- rėjos, gyvatininkės. Vilkiukės – išlaikytos panos, ant kaklo bernui nepuls.

Gamtoje vilkas – baisiausias žvėris, apipintas priežodžiais, mįslėmis, legendo- mis. Lietuvoje gyvena jau keli tūkstančiai metų.

Atmintinos šventės. Lapkričio 1 d. – graudus ir nuoširdus išėjusiųjų prisimini- mo, išmaldų dalijimo ir mišų laikas. Lap- kričio 2-osios vėlių vakarą gyvieji lanko ugnelių jūra sutviskčius mirusiųjų mies- tus. Anksčiau kapines stengdavosi įreng- ti kalvose, sodindavo beržus, liepas, XX a. tarpukariu apjuosė eglaitėmis, dabar paplito tujos, kadagiai. XVI a. šias dienas vadinta Ilgėmis. Vėlinių krikščioniškosios tradicijos pradžia siekia 610 metus, popie- žiui Bonifacijui IV paskelbus visų Šventųjų šventę. Popiežius Grigalius IV šią šventę 998 m. papildė mirusiųjų pagerbimui skir- ta lapkričio 2 d. Šios abi dienos susilieja į Vėlinių šventę.

Lapkričio 3-oji – šv. Huberto, medžio- tojų globėjo diena. Senojoje Lietuvoje me- džiotojų globėja buvo Medeinė – mote- ris vyro veidu. Per šv. Hubertą Europos bažnyčiose aukojamos originalios mišios: aidi medžioklės ragai, tarškynės, trimitai, šventinami medžiokliai, ginklai, šunys.

Medžiotojai – puikūs kulinariai. Apie 1931 m. Ignalinos r. Kazitiškio dvare ruoš- davo šerną „iš šieno kupetos“. Imta 3-5 kg šernienos, kuokštas kvapaus pievų šieno, sauja jonažolių, mėtų, 1 vikselė stumbrą- žolės. Mėsą išmirkydavo vandenyje su actu (2 paras). Surištą į drobės gabalą mėsą įdė- davo į prikaistuvį ir užpildavo šaltu van- deniu, įdėdavo šieno, pavirdavo. Baigdavo patiekalą troškintuve užpylę juodu alumi. Supjaustytą mėsą dėdavo į „kupetą“, puoš- davo žalumynais, iš moliūgo išspaustą Huberto karūna. Pagardindavo prancūziš- ku vyno padažu.

Lapkričio 11-oji – šv. Martyno ir šv. Klemenso dienos. Šv. Martyno vardas sie-

jamas su vasaros darbų pabaiga. Ši diena turi priešpriešą – šv. Jurgį. Per Jurgines gyvuliai išgenami, per Martyną suvaro- mi į tvartus. Šv. Martynas – metų sąžinė. Kerdžiui, kalviui, malūnininkui, rymoriui (pakinktų meistriui), kromelninkui, kūdi- kių pribuvėjai „atpildavo grūdų“, atsiskai- tydavo su samdiniais, dvaru. Perrinkdavo kaimo vyresnybę, krivulės nešiotąją, gar- bės teisėjus. Senovėje tuo metu aukodavo juodą gaidį – padėka už gėrybes.

Žvejai švėsdavo šv. Klemenso dieną – žvejybos pabaigą (priešprieša šv. Juoza- po dienai). Ištraukdavo valtis, smaluoda- vo dugnus pavasariui. Prie stulpo prikal- davo džiovintą lydeką galvą, nuo liepto nuskandindavo šamo ūsą. Žvejai virdavo žuvenę, Labanore troškindavo lydekas. Bažnytinis kalendorius tądien ragino at- minti IV-ąjį Romos popiežių – kankinį. Iš- tremtas į katorgą 102 metais jis buvo pa- skandintas, pririšus prie laivo inkaro.

Lapkričio 23-oji – Lietuvos kariuome- nės diena. Kariai demonstruoja savo ge- bėjimus, techniką. Gal prasmingiau būtų aplankyti piliakalnių, pagerbti kūrėjus valstybę. Tai padidintų kario – gynėjo is- torinę vertę.

Lapkričio 25 d. – šv. Kotryna, senber- nių diena. Tikėta, kad ji padedanti vyrams gauti gerą žmoną. Tą dieną pradėdavo kirpti avis. XVI-XIX a. Kotryna buvo vie- nas populiariausių vardų šalyje. Lapkričio 30 d. – šv. Andriejus ir Advento pradžia. Adventas – metų riba, laukimo laikotar- pis, tikintis sulaukti gelbėtojo. Prasidėda- vo orų ir vedybinės laimės būrimai. Vai- kinai laimės prašydavo šv. Kotrynos, o merginos – šv. Andriejaus. Dažna tądien merkdavo vyšnios šakelę ir laukdavo jos sužydėjimo per Kalėdas. Kitos priberdavo kanapių sėklų nuo lovos iki šulinio. Drą- siausios sėsdavo ant žarsteklio (nuogos) ir „jodavo“ apie šulinį. Taip tikėjo pakalėdžiu piršlius prisišauksiančios. Burtai buvo sie- jami su vėlių artumu. Vėlėms pavaišinti buvo skirti kanapių ar aguonų barstymai, nuogumas – sąlytis su gamta, žarsteklis – kerėtojų įrankis. Burtai burtais, bet kažko atsisakius, su kažkuo susitaikius, gal iš ti- kro pradės sektis...

Dalia SAVICKAITĖ

GERIAUSIAS MEDKIRČIO DRAUGAS

PONSSE SCORPION

KONEKESKO
oficialus PONSSE atstovas Lietuvoje

Miško technikos pardavimas: tel. 8 610 27218
Servisas: tel. 8 700 55100
Atsarginės dalys: tel. 8 614 03734

www.ponsse.com

GERI IRANKIAI ↓ AUKŠTAS NAŠUMAS

Husqvarna grandininiai pjūklai nuolatos bandomi ypatingai sunkiomis sąlygomis, kurios reikalauja daug galios, tikslumo ir patikimumo. Mūsų inžinieriai tobulindami pjūklus, atrado pusiausvyrą tarp galios ir greičio bei mažo svorio ir tobulos ergonomikos. Dėl to pjūklai tapo neįtikėtinai lengvai valdomi, todėl galite dirbti greitai ir saugiai.

Daugiau informacijos www.husqvarna.lt

KUBINĖS NUOLAIDOS. Nuolaidos dydis priklauso nuo pasirinkto pjūklo variklio darbinio tūrio - 543XP/550XP, 555, 560XP. Sutaupykite net iki 60 Eur.

NUOLAIDA IKI
60 Eur

SUTEIK SAVO
HUSQVARNA
SPARNUS

NAUJIENA!

HUSQVARNA
X-CUT
GRANDINĖ

Husqvarna
IR TU PASIRUOŠĘS